

2.

3.

4.

5.

6.

1712.

1. Bestineller, *Sebastianus Christianus*: De usq. theoretico et practico questionis, quatenus filius iuste cadere, velis in computatione legitima inter liberos communiter natus sit, nec ne?
2. Bestineller, *Sebastianus Christianus*: De usq. theoretico et practico questionis, quatenus filius iuste enteritatus in computatione legitima inter liberos communiter natus sit, nec ne?
3. Bodinus, *Henricus*: De iudicis causis recusandi. Repr. 2° Jun.
4. Bodinus, *Henricus*: De his, quae mulieris Ixonica vultu extra curatorem agit
- 5° = Boetius, *Johannes Henricus*: De iure episcopali principum evangelicorum. 2 Sept. 1712 & 1736
- 6° = Boetius, *Johannes Henricus*: De operibus de futuro et de presenti in foro protestantium. 3 Sept. 1723, 1731 & 1739

- 7° = Bockmerus, Justus Henricus: De praxi canonica
in lris protestationem
- 8° = Bockmer, Justus Henricus: De jure procedente
ex officio in processu civili
9. Guelicke, Antonius Wlfr: De veritate practica stuer-
tionis veterum per revellentia ac deriventia
eorumque operanti ratione mechanica.
- 10° = Lincius, Dr. Petrus: De origine et progressu
palmarum litterarum apud Romanos.

es
te
er
i

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Small rectangular stamp or mark on the right edge of the page.

[Faint, illegible handwriting on aged paper]

1712
60
DISSERTATIO IVRIDICA INAVGVRALIS
DE INCONGRVA PRAXI
DOCTRINAE

DE

SPONSALIBVS
DE FVTVRO ET DE 9
PRAESENTI
IN FORIS PROTESTANTIVM,

QVAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DN. FRIDERICO WILHELMO,
PRINCIPE BORVSSIAE MARCHIONE BRANDENB. &c. &c.
IN REGIA FRIDERICIANA,

PRAESIDE

DOMINO

IVSTO HENNING. BOEHMERO
COM. PALAT. CAES. POTENTISS. REGI BORVSS.
CONSIL. AVL. PROFESS. IVRIS ORDIN.
ET h. t. DECANO

PRO LICENTIA

SVMOS IN VTROQVE IVRE HONORES CAPESSENDI
DIE SEPT. A. MDCCXII.

HORIS ANTE ET POMERIDIANIS

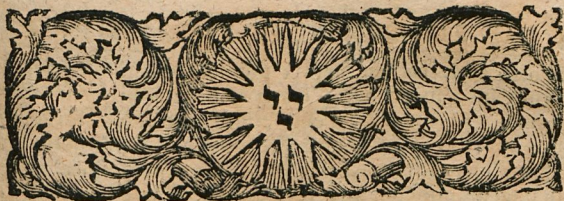
PUBLICO EXAMINI SVBMITTIT.

IOANNES GODOFREDVS GROTE,
HAMM. MARC. WESTPH.

HALAE MAGDEBVRGICAE, typis GRVNERIANIS. 1723.

Faint, mirrored text bleed-through from the reverse side of the page, including words like "PROFESSOR" and "GROTE".

DISSERTATIONIS INAUGVRALIS
DE
INCONGRVA PRAXI DOCTRINAE
DE
SPONSALIBVS DE FVTVRO
ET DE PRAESENTI IN FORIS
PROTESTANTIVM

CAP. I.

De origine & fatiſtinctionis
ſponſaliorum de futuro & de praſenti.

§. I.

Vlla fere in toto iure canoni-
co reperitur materia aut doctrina ci-
uilibiſ, quæ tot falſiſ & erroneiſ conce-
ptibiſ repleta & abuſibiſ variiſ eſt
expoſita, quam de ſponſalibiſ & ma-
trimonio, vt tutiſ eſſet, ſcita ponti-
ficum potiſ fugere quam ſequi. Et
tamen quod mirandam eſt, in foriſ
Proteſtantiſ, repudiatiſ licet principiſ craſſioriſ, do-
ctrina hæc fere primariſ ex iure canonico petitur, de-
ciſioneſ

*Turba in cau-
ſiſ matrimo-
nialiſ ex iu-
riſ canoniciſ
incongrua ap-
plicatione ori-
untur.*

4 CAP. I. DE ORIGINE ET FATIS DISTINCT.

cisiones inde formantur, & publice priuatimque inculcatur, ius canonicum in materia matrimoniali esse receptum. Quanta autem cum confusione applicatio huius iuris ad casus in foris nostris emergentes fieri soleat, facile quilibet æstimabit, qui animo sedulo perpendet, quam incongrue conclusiones retineamus, quæ ex principiis, a nobis reprobatis fluunt, quo ipso aliter fieri nequit, quam ut doctrina hæc in foris non recte cohæreat. Pontificiorum doctrina multo utique concinnior est, si connexionem intuemur, cum conclusiones, quas fouent, cum principiis suis accurate connectant, quæ ab ipsis pro aris & focis defenduntur. Accedit noua inconuenientia, quod de quibusdam in hac materia doctrinis nouas plane definitiones formare soleamus, & tamen in decisionibus iuris canonici subsistamus, quæ ad nostras nouas definitiones minus quadrant. Docet hoc ipsum decantata distinctio *sponsaliorum*, secundum quam alia dicuntur *de presenti*, alia *de futuro*, quæ aliter in iure canonico, aliter a nostratibus definiuntur, & tamen eadem decisiones, quæ in iure canonico habentur, satis inconuenienter, nostris definitionibus applicantur.

*Distinctionem
inter sponsalia
de presenti
& de futuro
Huberus iuri
civilis adscribit.*

§. II. Quod ut eo rectius & clarius demonstretur, de origine huius distinctionis ante omnia videndum. Plerique originem eius ex doctrina *patrum & scholasticorum* petunt, censentque, inde eam in ius canonicum per GRATIANVM, reliquosque pontifices translata esse, VLERIVS HVBERSVS in alia omnia iuit, quippe qui *lib. II. Digress. c. 7. seqq.* illam iam olim apud Romanos cognitam, & ita ex *doctrina iuris Romani* in ius canonicum translata esse arbitratur, ostendit enim, non tantum de iure Romano sponsalia esse *futuri temporis*, sed etiam *de presenti*, cum eandem quoque de perfectione nuptiarum, quæ iuris civilis est, sententiam approbet, veluti quod matrimonium non faciat coitus, sed voluntas & con-

SPONSAL. DE FUTURO ET DE PRAESENTI. 5

consensus *c. 1. C. 27. q. 2. l. 30. de R. N. l. 15. de condit. & demonstr.* Inde concludit, consensum purum de nuptiis per verba *presentis temporis* expressum esse de iure civili & canonico matrimonium *sponsaliaque* appellari per usum popularem, eumque peperisse abusum in termino artis exprimendo, imo, prout speciatim *c. 8. demonstrat*, reuera nihil discriminis inter sponsalia *ponificia* atque *civilia* fuisse. Addit, *conventionem* de nuptiis *presentaneam* & illico implendam, *sponsalia* a Romanis quidem appellatam fuisse, non tamen post sponsalia consensum alium de nuptiis esse secutum, sed sponsalia ipsius coniugii vim contulisse, imo id quod iam erat matrimonium, *sponsalia* appellari solum, *id quod*, ait, *cap. 9. §. 1. iuris canonici auctores in ipsam artem introducere non dubitarunt*. Denique ubi sponsalia inter eos constituuntur, qui longo tempore non cupiunt aut cohabitare non possunt, ea posse stricte *sponsalia* dici censet, quatenus promissionem *fuyuri matrimonii* demum continent, & illa reuera esse *de futuro*.

§. III. Hæc si ita sunt, frustra iuris canonici doctrinam, *ut nouam, vt insulsam* reprobamus, quæ potius antiquissima esse videtur. Sed reuera noua est, & iuri Romano omnino incognita. Totus titulus de *sponsalibus* ostendit, vnum tantum genus *sponsaliorum* Romanis cognitum fuisse a matrimonio & conceptu & effectibus prorsus distinctum. Sunt *sponsalia* non præsens matrimonium, sed te-
 ste FLORENTINO in *l. 1. ff. de sponsal. mentio & repromissio futurarum nuptiarum*, h. e. indiuiduæ illius coniunctionis maris & feminae, quæ definitur *l. 1. ff. de nupt.* Conueniunt utique in eo, quod *consensu* perficiantur, quorsum colimat IULIANVS in *l. 1. ff. de sponsal. sponsalia, sicut nuptiæ, consensu contrahentium fiunt, & ideo sicut nuptiæ, ita sponsalibus filium familias consentire oportet; ast inde non sunt vnum idemque, quia alioquin pactum de emendo & ipsa emtio idem negotium constituerent. Vtrobique consensus*

Cuius contrariam tamen ostenditur.

Vnum tantum fuit genus sponsaliorum de iure Romano,

6 CAP. I. DE ORIGINE ET FATIS DISTINCT.

*diuersum a
matrimonio.*

habet diuersum obiectum: In sponsalibus interponitur de futuro, in matrimonio de *præsenti matrimonio*, & inde quoque Iulianus in *cit. l. u. duplicem* eundemque *diuersum consensum*, utrobique adesse docet, quod frustra negat HVBERS. Huc collinat quoque etymologia vocis *sponsaliorum*; nam *moris fuit veteribus stipulari & spondere sibi VXORES FVTVRAS*, ut ait ICERIS in *l. 2. ff. de sponsal.* non præsentes, & ipsa sponsalia dicuntur *spes nuptiarum in l. 6. ff. de sponsal.* vel *spes matrimonii in l. 13. §. 3. ff. ad leg. iul. de adult.* ne cum HVBERO quis existimet, per nuptias ritum solennem deductionis in domum tantum intelligi, cum potius ipsum *matrimonium* denotent. Sic etiam variis aliis locis satis euidenter distinguuntur *sponsalia & matrimonia*, ut omnino falsum sit, *consensum purum de nuptiis contrahendis de iure ciuili matrimonium fuisse*, vid. *l. 7. l. 9. l. 14. l. 15. l. 16. l. 17. de sponsal.* Quin potius *consensus matrimonialis* declarandus erat per *deductionem in domum l. 15. ff. de condit. & demonstr. l. 5. ff. de rit. nupt. l. 66. de donat. int. vir & vxor. l. 24. C. de nupt. l. 6. C. de donat. ant. nupt.* Qua deficiente, adhuc nuda *sponsalia* erant. Differentia quoque ratione effectuum varia fuit. Sponsa patris mei, mea *nouerca* nondum est, nec sponsa mea patri meo recte *nurus* dicitur *l. 12. §. 1. 2. ff. de R. N.* Intra annum luctus *sponsalia*, non *matrimonium* contrahere licet *l. 10. §. 1. ff. de his qui not. inf.* Utut donatio inter coniuges non valeat, valet tamen inter sponsum & sponsam *l. 5. pr. ff. de donat. inter vir. & vxor. l. 27. eod. l. 66. in f. eod.* nec cohabitandi obligatio per *sponsalia* contrahitur, uti per *matrimonium* &c. Neque obstat, quod *consensus* dicatur facere *matrimonium in l. 5. ff. de condit. & dem. & l. 30. de R. l. &* quod idem in iure canonico approbatum sit; nam non *quemuis consensum* facere *matrimonium*, vel inde constat, quod alias *emptio venditio* quoque *matrimonium* produceret, sed ille demum *matrimonium* facit, qui *matrimonialis* est *deductione in do-*

11111

SPONSAL. DE FUTURO ET DE PRAESENTI. 7

mum declaratus. Atque hic sufficit, ad matrimonium constituendum, vtut nulla corporum commixtio interuenierit, qualis est sensus *ciu. l. 15.* Hisce positis euidentis est (I) omnia sponsalia de iure Romano *de futuro matrimonios* de praesenti autem incognita esse; (II) sponsalia & matrimonium de iure Romano non fuisse vnum idemque negotium, quod vtrumque *HVBERSVS* assernit.

§. IV. Nouum adhuc dubium mouet Dn. *LYCKER* Nec Lynckeri sententia recipienda, distinctionem aliter iuri civili vindicantis. *in anal. ad ff. iiii. de sponsal. th. 10.* asserens etiam de iure civili sponsalia de praesenti eo ipso dari, quod dentur pura, & de futuro, quod dentur *conditionata*. Ex communi protestantium Ictorum sententia supponit, omnia sponsalia pura esse de praesenti, *conditionata vero de futuro*. Enimvero non hic sermo est de nouis definitionibus, ex doctrina *B. LVTHERI* huic distinctioni a protestantibus affectis, nam vbi illis insistimus, concedi omnino potest, eo sensu hanc distinctionem in iure Romano esse fundatam, quamuis nulla necessitas adsit, vt illa, quae clarius *pura & conditionata* dicuntur, nouis denominationibus, eisque *in commodis, nouis & obscuris*, exprimamus. Quin potius quaestio est de origine huius distinctionis *in sensu iuris canonici*, quod diuersas plane definitiones huic distinctioni tribuit, & sponsalia de futuro tam *pura* quam *conditionata* admittit, vt docet *c. 2. X. de sponsal.* id quod etiam de *iure civili* certum est; ast sponsalia de praesenti in sensu iuris canonici ignorat.

§. V. Videlicet dantur de iure Canonico duplicia De iure canonico sponsalia de futuro sunt proprie dicta sponsalia non *sponsalia: propria & impropria*; illa dicuntur *de futuro*, haec *de praesenti* & pro ipso *matrimonio* habentur, nec proprie dicta sponsalia sunt, vt obseruant *CORVINVS* in aphor. iur. sponsalia non *Canon. lib. II. tit. 12. §. 3. 4.* *HENRICVS CANISIUS* ad tit. de de praesenti *sponsal. n. 9.* *GONZALEZ TELLEZ* ad c. 2. X. de spons. n. 5. *ESPENIVS* in iur. Eccles. P. II. lib. 12. c. 1. Ex quo etiam concludunt, in dubio, vbi de sponsalibus mentio fit, intel-

8 CAP. I. DE ORIGINE ET FATIS DISTINCT.

telligi sponsalia *de futuro*, eo quod in obscuris, a proprietate verborum non recedatur, HENRICVS CANISIVS *cit. l. n. 9. inf.* Sic in *c. 2. X. de sponsal.* simpliciter mentio fit *sponsaliorum*, & proinde interpretes hunc textum recte de propriis, h. e. *de futuro* interpretantur, quod & ipsa rubrica textus docet, & decisio confirmat. Hinc statim insignis differentia inter doctrinam *iuris canonici*, & *ICtorum protestantium* sese exserit, cum ius canonicum sponsalia *de presenti* esse *improprie talia* iudicet, *ICti* protestantes autem *vera & proprie dicta sponsalia* soleant de *presenti* vocare. *ICtorum protestantium* tantum mentionem hic debetur, non iuri certo & communi, uti suo loco videbimus.

non vero in foris protestantium.

Sponsalia de futuro eodem modo definiuntur, quo sponsalia de iure civili.

§. VI. Proprie dicta sponsalia seu *de futuro* (h. e. matrimonio) de iure canonico eodem modo definiuntur & diuiduntur, uti de iure civili. Sic in *c. 3. C. 30. qu. 5.* NICOLAUS pontifex dicit sponsalia esse *promissa futurarum nuptiarum*, vel ut Innocentius III. in *c. 2. X. de sponsal.* ait, quando desponsati *de matrimonio contrahendo sibi fidem dederunt*. Inde ad verba quoque respiciendum esse voluerunt, ut de futuro concepta sint *c. 32. X. de sponsal.* qualia sunt, si dixerint: *ego te recipiam in meam & ego te in meum*, siue similia verba *c. 31. X. de spons.* Item: *non habeo aliam in uxorem, nisi te.* GONZALEZ *ad c. 9. X. de sponsal.* Ita scilicet ea comparata esse debere voluerunt, ut indicarent, tantum promissum esse *futurum* matrimonium, minime autem de *presente* matrimonio consensum declaratum esse. Hæc ipsa sponsalia de futuro porro eodem modo, ut de iure civili, sunt vel *pura* vel *conditionata*, observante CORVINO *cit. l. n. 15.* nec in utraque specie diuersum quid reperitur de *cifum*. Similiter sponsalia *de futuro* sunt tam *puberum* quam *impuberum* *tot. tit. X. de sponsal. impub.* nec inde quædam diuersitas quoad sponsalia de *presenti* & *de futuro* deducitur,

SPONSAL. DE FUTURO ET DE PRAESENTI.

ducitur, id quod tamen Icti protestantes facere solent, *sponsalia impuberum esse de futuro dicentes, puberum vero de presenti*, quatenus pura sunt. Vt uterius uti de iure Romano sponsalia *solo consensu* perficiuntur, nec ullam solennitatem desiderant, ita nec de iure canonico, quo etiam *solo nutu* perfici possunt *c. 23. 15. X. de sponsal.* Et iure Romano sponsalia praecedunt, & nuptiae postmodum sequuntur, & consequenter non vnum idemque negotium constituunt, & ita quoque de iure canonico diuersum non obtinere patet ex *c. 39. C. 27. qu. 2.* vbi ita: *institutum est, ut iam pacta sponsae non statim tradantur, ne vilem habeat maritus datam, quam non suspirauit sponsus dilatam.* Distinguit textus inter *pactam sponsam & uxorem*, inter *maritum & sponsum*, quod iure communi admodum conueniens est, vid. GONZALEZ *ad c. 2. X. de sponsal. n. 5.* ut adeoque ex his factis appareat, sponsalia *de futuro* in sensu iuris canonici cum *sponsalibus iuris Romani* exacte conuenire.

§. VII. Addidit *ius canonicum* sponsalia *de presenti*, *Addidit de* quae per *verba de presenti* contracta sunt, ut dicitur in *c. nono ius cano-* *22. & 31. X. de sponsal. c. 14. X. de conuers. coniug.* Verba autem *nicum sponsa-* *de presenti* dicuntur, quibus declarant *consensum matrimo-* *lia de presen-* *niale*; veluti si sponsus dixerit, *quod mulierem ab eo tempo-* *ti, ubi verba* *re pro coniuge tenere & ei sicut uxori suae fidem seruare vellet.* *de presenti* *requiruntur,* *illa vero* itidem promisit, *se sponsum pro marito habituram &* *fidem ei tanquam viro proprio seruaturam*, quae formula occurrit in *c. 9. X. de sponsal.* & rubrica istius textus addit, *his verbis contrahi matrimonium de presenti.* Alia formula occurrit in *c. 31. X. de sponsal. & c. 3. X. de sponsal. duar.* *Ego te in meam accipio & ego te accipio in meum*, qua formula *consensus* *magis consensum matrimonialem, quam sponsalium decla-* *matrimonial-* *rationem declarantia.* *raturum esse volunt; interim tamen licet talis promissio vim* *matri-* *monii inferat, adhuc tamen figuram sponsaliorum* *supere-* *esse existimarunt, quod deficeret cohabitatio, alia iura* *inter coniuges recepta locum nondum inuenirent, nec*

B solen-

solennia ecclesiastica accessissent. Ceterum haut existimandum est, pontificios hic nude *formulis verborum* inhæsisse; & ex iis sponsalia *de presenti* definiisse, quod quidam præter meritum doctrinæ Canonistarum imputant, quin (1) in sponsalibus *de presenti adesse consensum de presenti* (scilicet matrimonio) dixerunt in c. 31. X. de sponsal. c. 4. X. de sponsal. duor; e contrario in sponsalibus de futuro occurrere *promissionem de futuro* (scilicet matrimonio) ut dicitur in cap. cit. 4. Breviter eodem, quo I Cti protestantes, distinxere modo inter consensum *sponsalitiuum & matrimonialem*. (2) Quæsitus præterea etiam fuit pontifex, utrum *verba* ad matrimonialem consensum declarandum essent necessaria? Respondet in c. 25. X. de sponsal. *matrimonium in veritate*, seu *in se* consideratum contrahi per legitimum viri & mulieris consensum, & ita verba simpliciter haut necessaria esse; esse tamen necessaria quantum ad ecclesiam, *verba consensum exprimentia de presenti seu matrimonialem*, quo ipse respicit ad morem & ritum ecclesiæ solennem, quo a sacerdote de *consensu matrimoniali* publice declarando interrogantur desponsati. Ex quo rursus apparet, declarationem illam solennem, quæ a neonymphis in sacerdotali benedictione fit, dici *consensum de presenti*, qui etiam signis declarari potest veluti a nupto c. 23. X. de sponsa. (3) Denique censuere pontifices, posse etiam *consensum de presenti* exprimi *facto ipso*, veluti si sponsus cum sponsa, cui fidem dederat, *per matrimonio contrabendo* (& sic per verba de futuro) concumbat, quia ex tali carnali copula potius *consensus matrimonialis*, quam fornicatio præsumenda est c. 15. & 30. X. de sponsal. Idem dicendum est, si vel maxime sponsalia *conditionata* inita fuerint, quia ob copulam carnalem a conditione recessisse præsumuntur, cum consensus conjugalis cum conditione adiecta consistere nequeat c. 6. X. de condit. appof. Vnde fluxit regula Dd. vulgata, quod

nec præcise
verba hic ne-
cessaria sunt:

sed factis ipso
declarari con-
sensus matri-
monialis
potest.

SPONSALIA DE FUTURO ET DE PRAESENTI. 11

quod concubitus subsequens faciat transire sponsalia in matrimonium, quæ tamen non de aliis, quam validis, intelligi potest.

§. VIII. Atque hæc verba *consensum de presenti* exprimentia, ipsum constituere *matrimonium* censuerunt, licet ^{Inde censuere sponsalia de presenti esse} ad solennia ecclesiastica deficiant, nec partes cohabitant, ^{sed ipsum matrimonium.} sed sponsi & sponse nomen adhuc præ se ferant. Constat hoc ex c. 14. X. de conuers. coniug. ibi: *ex quo matrimonium inter legitimas personas per verba de presenti contrahitur.* In c. 21. X. de sponsal. talis promissio per verba de presenti dicitur *matrimonium*, quod etiam confirmatur per c. 22. & 31. X. eod. imo frequentius *matrimonium* talis promissio dicitur, quam *sponsalia de presenti*, quæ locutio inusitata est in iure canonico, & magis ab interpretibus assumta. Interim in c. 13. X. de præsum. occurrit mentio *sponsæ*, in quam iuuenis per verba de presenti *consensit*, & ipse actus dicitur *desponsatio per verba de presenti* in c. 22. de sponsal. c. 4. X. de spons. duor. vnde interpretes talem promissionem dixerunt *sponsalia de presenti*, quæ, vt ait CANTIVS ad tit. de sponsal. n. 9. licet verum *matrimonium* sint, tamen ideo *sponsalium* nomen adhuc retinent, quod ea uxorem effectu non intelligatur, quæ in viri domum nondum traducta & cognita est. Huc etiam collimat ESPEN in iur. eccles. P. II. tit. 12. c. 1. §. 1. vbi dicit, hodie amplius nomine *sponsaliorum* ea significati non solere, nisi addatur expresse, *de presenti*, censeturque, addit, quasi *particula alienans ad alienam significationem transferens*. Quamuis enim ad *matrimonium solenni* in eundem declaratio *consensus matrimonialis publica*, in facie ecclesiæ facta, accidentibus quibusdam ritibus, necessaria esse videatur, de iure canonico tamen defectus huius solennitatis non tollit *matrimonium* c. 1. de sponsal. c. 1. 2. X. de cland. despons. vtpote quod *declaratio consensus matrimonialis*, etiam *privata*, minus solennis, & clandestina constituit c. 25. X. de sponsal. Collimat huc Concil. Trident. Sess. XXIV. de reform.

12 CAP. I. DE ORIGINE ET FATIS DISTINCT.

matr. cap. 1. vbi patres huius concilii ita ratiocinantur: quod de iure canonico nullas solennitates requirit. Tametsi dubitandum non est, clandestina matrimonia, libero consensu contrahentium facta, rata & vera esse matrimonia, quamdiu ecclesia ea irrita non fecit &c. & tamen nihilominus in eodem capite clandestina matrimonia irrita declarata sunt. Inde concludit ENGELIVS in colleg. iur. Canon. tit. de sponsal. §. 1. n. 2. hodie in foris Catholicorum cessare disputationes illas antiquas de efficacia verborum, vtrum nuda sponsalia, an vero matrimonium inuoluerent, postquam per Concil. Tridentinum matrimonium pro nullo declaratur, quod sine testibus & Parocho contractum est, vt proinde ipsa distinctio inter sponsalia de presenti & de futuro inter catholicos vix amplius vsum habeat. Vnde quoque inferunt, quod hodie non amplius sponsalia de futuro per concubitus in matrimonium trans-eant, id quod sine solenni declaratione post concilium Tridentinum subsistere nequit, FAGNANVS ad c. 30. X. de sponsal. n. 8. Multo minus verba de presenti, etiam præterea concubitu accedente, hodie in foris pontificiorum ma-trimonium constituunt, si forma concilii Tridentini non est seruata, vt Idem euincit n. n. cit. l. Et ita inter catho-licos hodie dantur tantum sponsalia de futuro, seu proprie dicta.

Sponsalia de presenti nuda sunt ex patrum doctrina qua sponsalia coniugium esse dixerunt. §. IX. Forſan patres Tridentini animaduertent, fundamentum horum ſponſaliorum de præſenti eſſe admodum lubricum & inane, & patrum incommodæ interpretationi deberi. Videlicet quidam ex patribus ſponſalia erronee coniugium ipſum inuoluerè arbitrati ſunt, & ex quibusdam locis ſcripturæ S. collegerunt, ſponſas dici uxores & ſponſos non raro maritos, & tandem ex hac hypotheſi de indiffolubilitate ſponſaliorum diſputarunt, aliasque confuſiones induxerunt. Collegit patrum hac de re ſententias GRATIANVS *Cauſ. XXVII. qu. 2.* vnde poriora excerpta ſunt. AVGVSTINVS relatus in c. 9. ita loquitur: *Coniunx vocatur, a prima ſide diſpenſationis, quam con-*

SPONSAL. DE FUTURO ET DE PRAESENTI. 13

concubitu non cognouerat Ioseph, nec fuerat cogniturus, nec
 petierat, nec mendax manserat coniugis appellatio, ubi nec fue-
 rat, nec futura erat vlla carnis commissio, quod etiam ISI-
 DORVS repetit relatus in c. 6. Similiter GREGORIUS M.
 in c. 12. ita philosophatur: qui deponatam puellam proxi-
 mi sui acceperit in coniugium, anathema sit ipse, & omnes con-
 sentientes ei: quia secundum legem Dei mori decernitur. Nam
 diuina legis mos est, sponsas appellare coniuges, vt in Euange-
 lio accipe Mariam coniugem tuam. Et illud in Deuterono-
 mio: si quis cuiuslibet hominis desponsatam puellam in agro
 vel in quolibet loco oppresserit, vel abduxerit in domum suam,
 moriatur, quia uxorem proximi sui violauit, non quae iam
 uxor erat, sed quae a parentibus uxor fieri debebat. Vnde
 concludebant, sponsalia esse indissolubilia, vid. c. 8. imo
 inducere impedimentum futuris nuptiis, sponsa mortua,
 vt quis eius forem ducere non possit c. 11. aliamue con-
 sanguineam per cap. 14. & 15. Econtrario in c. 18. seqq. pluri-
 ma argumenta & testimonia, more suo, coaceruat, qui
 bus ostendit, sponsalia haut esse matrimonium, quod hae-
 simplicibus uerbis contrahantur, de futuro scilicet matri-
 monio, quibus vna caro fieri non possunt, vnde collegit
 BENEDICTVS, sponsalia sola non operari impedin-
 tum, quo minus quis defunctae sponsae forem ducere
 possit, per c. 18. porro sponsam quidem posse inuito spon-
 so in monasterium transfire per c. 27. seqq. sed non ux-
 orem c. 19. seqq. Hoc intuitu AMBROSIVS relatus in c. 38.
 distinguit sponsalia & coniugium hoc modo: Si quis DE
 SPONSATA sibi & tradita uiaur, rite coniugium voca-
 tur. Putauit GRATIANVS in c. 84. has discordantes veterum
 opiiones in concordiam deduci posse per distinctionem
 inter coniugium iniatum & ratum. Ita vt inter sponsum
 & sponam coniugium iniatum, inter copulatos sit coniugium
 ratum, qua allata distinctione satis obscura etiam aliorum
 patrum dicta explicauit, qui sponam uxorem dixere in
 c. 35. seqq.

quod alii pa-
 tres haut ad-
 misere.

quos Gratia-
 nus inepte
 conciliauit.

14 CAP. I. DE ORIGINE ET FATIS DISTINCT.

Per ineptam
distinctionem
inter matri-
monium ini-
tatum & ra-
tum

Scholastici ad
dissensum tol-
lendum exco-
gitarunt inter
sponsalia de
præsenti & de
futuro.

§. X. Sed hac distinctione minime nodum dissoluit. Neque enim tantum inter patres dissensus de nomine, sed de re ipsa erat. Ex diuersa eorum hypothesi diuersæ fluebant conclusiones. Sic quærebatur, vtrum quis possit sponsæ prædefunctæ sororem ducere vxorem? Negabat hoc ipsum GREGORIUS M. HIERONYMVS alii-que, ex ea hypothesi, quod inter desponsatos iam esset verum coniugium. Affirmabat BENEDICTVS papa, quia negabat, sponsalia matrimonium constituere, quem dissensum sua distinctione minime dissoluit. Porro alii solum consensum constituere matrimonium dicebant c. 1. seqq. regula iuris civilis decepti, qua consensus dicitur constituere matrimonium, non concubitus: alii vero præter consensum adhuc traditionem requisierunt c. 38. seqq. Vnde ad has similesue difficultates, quas etiam LOMBARDVS lib. IV. Dist. 27. ex sententiis patrum collegit, enucleandas, canonistæ vel potius scholastici distinctionem illam inter sponsalia de præsentibus & de futuro excogitasse videntur, FRANCISCO HOTMANNO de sponsal. c. IV. teste, qua dissentientes facile componi posse credebant, haud attendentes, vtrum hæc distinctio menti dissentientium conformis fuerit, nec ne. Hac stante hypothesi, negantes sponsalia esse matrimonium intelligendos esse dixerunt de sponsalibus de futuro: ceterum sententiam eorum, qui sponsalia verum matrimonium esse voluerunt, restringendum esse censuerunt ad casum, si per verba, consensum de præsentibus coniugio declarantia, sponsalia inita fuerint, quamuis vix probabile sit, patres hunc præcise casum præsupposuisse. Neque enim antiquitas moris fuit, sponsalia ita inire, vt statim declararetur in coniugium præsens consensus, sed potius in futurum. Ipse AVEVGSTINVS in c. 39. C. 27. q. 2. institutum esse, ait, more scilicet antiquissimo, vt iam pacta sponsæ non statim tradantur, ne vilem habeat maritus datam, quam non suspirauerit sponsus dilatare. Equidem MARTINVS CHEMNITIVS, Theologus pietate & eruditione

SPONSAL. DE FUTURO ET DE PRAESENTI. 15

tione inelytus, *loc. de coniug. c. 1. p. 197.* distinctionem hanc ab ecclesia & probatam & receptam esse contendit, quod a veteris ecclesiae doctoribus monstrata & tradita, non vero Canonistis vel scholasticis primum excogitata fuerit. Verba eius refert etiam DEDEKENNVS *vol. III. consil. theol. lib. II. sect. I. n. 1.* Verum hoc ipsum esse, quod in dubium vocari debeat, iam antea dixi. Reuera patres dissentere, imo si dicere liceat, quidam errare, quod sponsalia coniugium dixerint. Hoc certum quidem est, in quibusdam matrimonium cum sponsalibus coincidere, sed proinde ob vnam alteramue convenientiam asseri nequit, vtrumque negotium vnum idemque esse. Potest sponsa dici vxor *vero respectu*, & ita in *sacris & profanis* nonnunquam dicitur. vid. ANDREAS TIRAQUELLVS *ad LL. conaub. gl. II. n. 1. seqq.* Sed quæ in vno vel altero inter se conueniunt, non statim in omnibus conueniunt, sed potius sponsalia adhuc omnino distincta manent a *matrimonio*. TIRAQUELL. *cit. l. n. 18.* Proinde si quis attentius loca patrum a LOMBARDO & GRATIANO collecta inter se confert, non aliud iudicium de his ferre potest, quam patres dissensisse.

§. XI. Præterea doctrina hæc, *consensus matrimonialis declarationem simplicem, priuatam, & minus solennem, sufficere ad constituendum matrimonium, vbique inualuerat, & in primis in foro conscientie eandem attendendam esse, omnibus inculcabant, quod in foro poli iam essent coniuges, Braut und Bräutigam wären vor Gott schon Eheleute ic.* Neque vero in foro conscientie tantum iudicandum esse credebant, sed etiam in foro externo ecclesiastico, utpote quod conscientie vnice confuleret, & quæstiones conscientie dissolueret. Inde in causis matrimonialibus, quando de dirimendis sponsalibus agebatur, semper rationem verborum habuerunt, vtrum *de presenti an de futuro* essent concepta. Quin quod hac insigni cautela uti solerent, *yt ad sponsaliorum vinculum indissolubile*

Accedebat
per suo con-
sensum matri-
monialem,
quomodocun-
que declara-
tum, facere
matrimoni-
um.

16 CAP. I. DE ORIGINE ET FATIS DISTINCT.

Denique ver-
ba de præfenti
dicabant, ve
sponsalia red-
derentur in-
dissolubilia.

lubile constituendum verba de præfenti spondentibus præ-
scriberent, vel eos inducerent, vt alia verba adhiberent,
quibus præfens consensus matrimonialis declararetur. Non
iuramentum non solennis obligatio in scripturam redacta
& sanguineis literis firmata, non sabarrhationes vinculum
tale constituere poterant, quod dissolui nequiret. Sola
hæc cautela hunc effectum habebat, vt sponsalia *indissolu-
bilia* redderentur, & ita magnum vsum habuisse videtur,
id quod etiam tot textus iuris canonici indigitant. Ni-
me omnia fallunt, sponsalia huiusmodi inita sunt per le-
gatos a FRIDERICO II. Imperatore cum sorore HEN-
RICI III. Regis Angliæ anno 1235. de quibus MATTHÆ-
VS PARIENSIS *ad cit. ann. p. 350.* ita loquitur. *At illi*
(legati) *cum in virginis inspectione visum aliquandiu recre-*
assent, & eam imperali thoro dignissimam in omnibus indi-
cassent, confirmarunt matrimonium in animam imperato-
ris, interposito iuramento, offerentes ei ex parte ipsius im-
peratoris anulum sponsalem. Quem cum in eius digito po-
suisent, pronunciauerunt eam imperatricem esse Romanæ
Deinde cum legati, quæ facta fuerunt, sub omni festinatione
imperatori per fideles nuncios intimassent, post paschalem so-
lennitatem misit Archiepiscopum Coloniensem & Louaniæ du-
cem, cum virorum nobilium multo comitatu in Angliam, qui
IMPERATRICEM ad ipsum honorifice perducentes MA-
TRIMONIVM IAM INITIATVM ET RATVM
PROCVRARENT, vt in cognitione carnaliferet CON-
SVMATVM. Nam communiter distinguunt hoc modo
matrimonium *initiatum, ratum & consummatum*, vt illud
denotet sponsalia *de futuro*, istud sponsalia *de præfenti*, hoc
vero ipsum *matrimonium per copulam carnalem consumma-*
tum, ESPEN. in iur. eccles. P. II. tit. 12. c. 1 n. 1.

Erroneum
tamen est,
consensum

§. XII. Ceterum si dicendum, quod res est, cum
patres, tum horum interpretes & similes scholastici, in hac
doctrina insigniter abusi sunt ratione iuris vulgarissima,
con-

SPONSAL. DE FUTURO ET DE PRAESENTI. 17

consensum non coitum, facere matrimonium c. 1. 2. 3. 4. 5. C. 27. quamvis ma-
trimoniam
 cet tum Romani tum alii populi censuerunt, in contra-
coniugium fa-
ceret.
 hendo matrimonio, tanquam *re ardua* & maxime *ordi-*
nata, non quamvis voluntatis declarationem sufficere, sed
 in republica bene ordinata, vt matrimonium a vaga libidi-
 ne distingueretur, eique certitudo sua non deesset, *so-*
lennem & publicam declarationem accedere debere, quæ
 variis ritibus expediebatur, descriptis a BRISSONIO &
 FRANCISCO HOTTMANNO *tr. de nupt. veter. TIRACVELLO*
ad LL. connub. RAEVARDO lib. IV. varior. c. 16. & c. Quan-
 do ergo in *l. 15. ff. de condit. & dem.* Ictus asserit, *conser-*
sum facere matrimonium, non concubitum, hoc itidem de
legitima declaratione, quæ maxime fiebat per deductionem
 in domum, intelligendum esse indicat ipse contextus,
 quamvis patres hanc regulam, per abusum, postea ad
 quamvis declarationem, etiam *privatam, clandestinam, &*
minus solemnem traxerint. Equidem asserunt pontificii,
 iuris antiqui strenui vindices & assertores, *solemnia,* in
 declaranda voluntate obseruanda, ex natura rei non exi-
 gi, sed valde tantum conducere ad certitudinem, sancti-
 tatem & decentiam matrimonii, adeoque non esse sub-
 stantiales actus. GONZALEZ *ad c. 1. X. de sponsal. n. 19. 20.*
 Equidem id negari nequit, si res secundum ius naturæ
 examinatur; quia vero ius civile ex ratione *publicæ utili-*
tatis iuri naturæ & addere solemnia, & detrahere potest,
l. 6. ff. de l. & l. sine dubio, postquam illud factum est, for-
 manoua, negotio præscripta, seruanda est, alioquin actus
 est nullus. Pactum quatenus *contractui* opponitur, ex
 sua natura non requirebat *verbo solemnia,* & tamen si ea
 non adhibita essent, de iure Romano non valebat, post-
 quam hæc solennitas pactis semel præscripta erat. Si-
 militer venditio rerum immobilium ex sua natura non re-
 quirat *iudicialiter* factam declarationem; interim si statu-
 to hæc forma venditionibus immobilium præscripta est,
 adeo

C

18 CAP. I. DE ORIGINE ET FATIS DISTINCT.

adeo seruanda est, vt alias venditio extraiudicialiter facta non valeat. Allegarunt Patres, adesse tamen obligationem in *conscientia*, si consensus *privatim* declaratus sit, & huius in *foro ecclesiastico* rationem habendam esse. Sed respondeo, si totum ecclesiasticum est *proprie dictum iudicium*, non *de legibus*, sed *secundum leges* iudicare debet, quæ iusta ratione in hac materia nituntur. Cerebrina æquitas est, quam in hac doctrina supponunt, quæ multis turbis, dubiis, & inordinatis cohabitationibus animum dedit, quod non diffitentur Patres *Triuendini*, prout §. VIII. monui. Ecce enim recesserunt a doctrina patrum? quem in finem reprobarunt declarationem *privatam*, minus *solemnem, clandestinam*, quæ olim constituebat matrimonium? Respondent patres: *quod sancta Synodus grauia peccata perpenderit, quæ ex iisdem & clandestinis coniugiis ortum habent: præsertim vero eorum, qui in statu damnationis permanent, dum priore vxore, cum quadam contraxerant, relicta, cum alia palam contrahunt, & cum ea in perpetuo adulterio viuunt.* Ita sub prætextu *conscientiæ* sæpe optimæ leges interuertuntur & negliguntur in insignem reipublicæ iacturam, quam qui postponunt, conscientiæ propriæ parum consulunt.

Sponsalia de
præsenti hodie
apud pontifi-
cios non am-
plius pro ma-
trimonio ha-
bentur.

§. XIII. Hæc fuerunt fata doctrinæ *de sponsalibus de præsenti*, quæ, prout dictum est, post concilium Tridentinum, in plerisque locis, vbi decretum illud publicatum est, vsum omnem amisisse videtur. vid. ESPEN. in iur. eccl. P. II. tit. 12. c. 5. n. 29. & 30. BARBOSA ad c. 30. X. de sponsal. n. 11. ZOESIVS ad tit. X. de Sponsal. n. 22. Nam talis declaratio *præsenti* consensus matrimonialis aut fit *privatim & clandestine*, in ipsa *desponsatione*, aut, prout concilium Tridentinum requirit, *coram Porocho adhibitis testibus.* Hodie amplius *matrimonium inter Catholicos* dici nequit; & ita nec amplius *sponsalia de præsenti* constituit, quia hæc ideo a *sponsalibus de futuro* distinguuntur, quod olim *matrimonium* inducerent.

ZOE-

SPONSAL. DE FUTURO ET DE PRAESENTI. 19

ZOESIVS *ad tit. de clandest. despons. n. 2.* HAEC vero nomen *sponsaliorum* amplius non habet, sed *matrimonium* tantum dicitur. Breuibus; inter ipsos Pontificios hodie tantum dantur *sponsalia de futuro*, & ipsum *matrimonium*, vt de iure Romano.

§. XIV. Vtinam vero protestantes eandem doctrinam nouiter inter Catholicos receptam, amplexi fuissent! Equidem B. LUTHERVS, verioris doctrinae restitutor egregius, doctrinam hanc haud incorrectam reliquit, sed grauiter monuit, formulas illas *de presenti* & *de futuro* aptas natas esse ad rixas multiplices introducendas, inde distinctionem hanc reiiciendam vel alio modo explicandam esse censuit, in libello von *Ehesachen*, vbi ita; Gleichwie sie auch ein lauter Narrenspiel getrieben haben, cum verbis de presenti vel de futuro, damit haben sie auch viel Ehen zurißten, die nach ihren Rechte gegolten haben, und gebunden, die nichts gegolten haben. Denn diese Worte, ich will dich zum Weibe haben, oder ich will dich nehmen, ich will dich haben, du solt meine seyn und dergleichen, haben sie gemeiniglich verba de futuro genennet, und fürgegeben: Der Mann solte also sagen: accipio te in uxorem. Ich nehme dich zu meinen Weibe: die Weibsnahme also: ich nehme dich zu meinem Ehemann; und haben nicht gesehen, noch gemercket, daß dis nicht in Brauch ist teutsch zu reden, wenn man de presenti redet, sondern das heist de presenti geredet. Ich will dich haben: ego volo de habere, est praesentis temporis, non futuri. Darum redet kein Mensch teutsch von zukünftigen Verlöbnißen, wenn er spricht: Ich will dich haben oder nehmen. Denn man spricht nicht, ich will dich haben, wie die Gauckeln mit dem accipiam te, sondern accipio te, heist eigentlich auf teutsch, ich will dich nehmen oder haben, und wird verstanden de presenti, daß er ist mit solchen Worten ja spricht, und seinen Willen darenin giebet. Ich wüßte selbst nicht wohl, wie mein Knecht oder Magd solten oder kanten in teuscher Sprache per-

Hac distinctio reprobata est a Luthero.

verba de futuro sich verloben. Denn wie man sich verlobet, so lauts per verba de presenti, und sonderlich weiß der Pöbel von solcher behenden Grammatica nichts, daß accipio und accipiam zweyerley sey, er fährt daher nach unserer Sprache fort und spricht. Ich will dich haben, du solt meine seyn &c. da ist ist die Stunde ja gesagt ohne weiter Aufzug und Bedencken. Ita censuit B. Lutherus. Quamuis vero negari nequeat, verba de presenti, a verbis de futuro distincta ad inuenta subtilia Scholasticorum referenda esse, & pontifices quosdam, quos carpit LVTHERVS, fati insulle inter *to accipiam* & *accipio* distinxisse, textus tamen LVTHERI ostendit, ipsum mentem Canonistarum in omnibus assutum haud fuisse. Neque enim, ut supra ostendi, ex solis istis formulis, *accipiam* & *accipio*, rem æstimabant: nam hæc fati ambigua sunt: sed ad voluntatis declarationem respiciebant. Vnde si tantum actum erat de *sponsalibus* ineundis *proprie dictis*, id quod ex tractatibus iudicari poterat, verba desponsationis secundum intentionem contrahentium capiebant, qualis in dubio videtur fuisse, ut non statim matrimonium, sed *sponsalia* proprie dicta contrahant, vid. supra §. V. Deinde voluntatem, præsens matrimonium ineundi, non tantum ex *formula* adducta, sed etiam aliunde, imo ipso *facile* v. c. concubitu subsequente colligebant, vnde mens eorum magis perspicua redditur. Quicquid vero sit, recte reprobavit hanc distinctionem, cum in republica bene constituta non sufficiat ad matrimonium qualiscunque declaratio, sed illa *legitime* & *præscripto modo* fieri debeat, quo factò iam *matrimonium* actuale adest, non nuda sponsalia.

Aliter eam explicandam esse & sic retinere posse censuit.

§. XV. Putavit tamen B. LVTHERVS, retineri posse distinctionem, si modo commodiorem accipiat interpretationem, videlicet ut *pura* dicantur *de presenti*, *conditionata vero de futuro*: Ait enim: das laß ich wohl verba de futuro heißen, wem meine *Conditio* Anhang oder *Ause*

Auszug dabey gesetzt würde, als ich will dich haben, so du mir 100. Fl. mit bringest. Item so deine, und meine Eltern wollen und dergleichen. In solchen Worten wird der Wille nicht frey darzugegeben, sondern aufgeschoben, und an etwas verbunden, daß in seiner Macht nicht stehet, und darum er auch damit zugleich bekennet, daß ers ist noch nicht thun könne, und sein Wille noch nicht frey sey. Darum bindet auch solch Verlöbniß nicht, als: per verba de praesenti (h. e. si sponsalia pure contracta, nulla adiecta conditione.) Ita B. LUTHERVS retinuit distinctionem, sed nouam eidem addidit interpretationem a mente iuris canonici plane diuersam. Nam hoc iure sponsalia de futuro possunt esse *pura & conditionata*, nec verba de praesenti donotant promissionem *puram*, sed potius *praesentis matrimonii declarationem*, licet *privatam minus solemnem*, nec a parocho *confirmatam*. Similiter verba de futuro non denotant *conditionalem* promissionem praecise, sed in genere *promissionem mutuam futuri matrimonii*.

§. XVI. Hæc solertia LUTHERI in emendanda doctrina de matrimonio ab initio offendisse ICTOS videtur. Ad minimum non constat, eos a principiis iuris canonici recessisse, quibus adeo immerfi erant, vt, dolente licet Luthero, lectiones canonicas non desererent, sed casus emergentes secundum illa iura deciderent. Res inter LUTHERVM & ICTOS fere erupisset in apertam flammam, nisi Electoris Saxoniae prudentia ignis in cinere extinctus foret. Refert enim SECKENDORFIVS in *histor. Lutheranismi Lib. III. Sect. 32. §. 126.* circa annum 1545. ICTORUM sententias in causis matrimonialibus, speciatim de sponsalibus clandestinis, & quod secundum Pontificum leges decidere non desisterent, vehementer offendisse LUTHERVM, adeo vt minas spargeret, se edito libello illos refutaturum esse. ICTI rem ad Electorem detulerunt, qui in rescripto d. 8. Ian. 1544. mandauit, vt de iis, quæ controuersa & dubia essent, speciatim in causis matrimoniali-

ICTI protestantes retinuerunt definitiones iuris canonici.

Imo præterea
omnes conclu-
siones huius
distinctionis.

alibus, Theologi & Icti amice conferrent, & absque de-
vimento doctrinæ Christianæ, a Luthero propositæ, concordaren-
rent, **POSTHABITIS LEGIBVS PONTIFICIIS**
&c. Verum quia posthæc mox Witteberga discessit **LV-**
THERVS, & post biennium decessit, plura in hac do-
ctrina inemendata relicta sunt, nec amplius adfuit, qui
Ictis maseule resisterent, ne tradita pontificiorum in hac
doctrina propagaret. Ita omnes fere conclusiones iuris can-
onici in hac doctrina retentæ sunt. Ipse **PHILIPPVS**
MELANCHTHON adhuc casum quendam decidit ex prin-
cipiis iuris canonici, quam decisionem refert **DEDEKEN-**
NVS in *Conf. theol. Vol III. lib. II. sect. 2. n. 4.* huius teno-
ris;

Die Reden zwischen Wolff N. von Jngolstadt, und
Gall Thonius, sind gewislich unkräftige Reden, denn Gale
len Tochter Anna ist nicht bey der Zusage gewesen, und hat sie
niemand zuvor gefraget, was ihr Wille sey? Auch ist sie noch
in solcher Jugend gewesen, nemlich nicht über 12. oder 13. Jahr,
daß sie noch nicht vermocht hat zu willigen, auch ist kein artha
gegeben worden. Aus diesen wahrhafftigen Gründen ist zu
verstehen, daß dieselbigen Reden zwischen Wolff N. und Gale
len nichtig sind. Und so man gleich hefftig streitet, so können
dieselbigen Reden nicht mehr gewesen seyn, denn sponsalia de
futuro.

Nun ist offentlich, daß sponsalia de futuro nichtig
werden, so hernach folgen sponsalia de præsentii. Aber daß,
so ist gedachter Wolff nicht in den bestimmten dreyen Jahren wie-
derum in diese Lande kommen, ist also selber von den Sponta-
libus de futuro abgestanden. So aber jemand dieselbigen
Reden noch härter vertheidigen wolte, so folget, daß Wolff
ein Defertor ist, und solte gleichwohl das arme Kind Gallen
Tochter Anna von ihme ledig gesprochen werden. So weiß
man, daß im Codice de repud. l. 2. und andern Dertern
die Jahr ausgedrucket sind, darinn der Sponfus oder Maritus
wiederkommen soll.

Aber

Aber ich bleibe bey dem ersten Fundament de Sponsalibus de futuro, und spreche also klar, daß die öffentliche Zusage per verba de praesenti zwischen Adam Thonius und Anna kräftig sey, und soll nicht verhindert werden, auch ist der arme Mann Gall damit nicht zu beladen, daß er dem Wolffgen Ingolstadt nachziehen solle, zu erkunden, ob er noch lebe.

§. XVII. Post decessum Lutheri Icti distinctionem hanc retinuerunt, & ex mente canonistarum explicuerunt. Quia tamen eo sensu Lutherus illam reprobaverat, doctrinam LVTHERI communi interpretationi addiderunt. SCHNEIDEWINVS, discipulus Lutheri, in *comment. ad l. iiii. de nupt. P. i. n. 5.* hunc observat processum, & tandem concludit: *Possunt igitur sponsalia de futuro & tractatus de futuro matrimonio, ita quod illa promissio futurarum nuptiarum non contineat in se purum & absolutum consensum, sed cum quodam tractu futuri temporis. Vt notatur in d. c. pr. X. de sponsal.* Ita doctrinam Lutheri quidem secutus videtur, vt tamen ægre recederet a principiis iuris canonici, quem in finem ad *c. pen. cii.* provocat, a LVTHERO reprobatum. Evidentius hoc apparet ex sequentibus, quia *n. 16.* tradit differentias *sponsaliorum de praesenti & de futuro*, secundum doctrinam iuris pontificii. Ait sponsalia de praesenti esse ipsum matrimonium, nec mutuo dissensu dissolui posse &c. porro *n. 32.* de sponsalibus conditionatis agit, & totam hanc doctrinam ex mente pontificiorum explicat. Eius Collega & coætaneus IOACHIMVS A BEVST in *tract. de sponsal. & nupt.* doctrinam & LVTHERI & iuris canonici propagavit, vt ex *P. i. §. 8.* apparet, imo §. *10.* vbi differentias huius distinctionis tradit, conclusiones iuris canonici ad vnguem retinet, quamvis, vt contextus docet, eas magis applicare voluisse videtur ad illas definitiones, quæ nouiter a LVTHERO, distinctioni huic assignatae sunt. WESEMBECIVS in doctrina iuris canonici nihil mutavit, sed *ad tit. ff. de sponsal. n. 3.* distinctionem hanc ex mente canonum explicuit, docens sponsalia

*Interpretatio
noua Lutheri
superaddita
definitionibus
iuris canonici.*

lia de futuro esse tractatus seu *pactum de futuris nuptiis* aut cum impuberes inter se contrahunt, aut verba alioquin in futurum tempus aut sub conditione concipiuntur. Sponsalia de presenti vero dixit *promissionem coniugii presentis*, quæ est ipsa & genuina iuris canonici definitio. Cum vero hi tres post **GOEDENIVM** & **SCHVRE-FIVM** seculo illo, a reformatione admodum claro, principatum inter **ICTOS** tenuerint, iudicari aliter nequit, doctrinam hanc per totum seculum **XVI.** propagatam & conseruatam esse, vtut in definitionibus ex doctrina **LVTHERI** hinc inde quædam mutatio facta fuerit, quæ tamen postmodum confusiones infinitas peperit.

Theologi quæque illam distinctionem defenderunt post Lutherum.

§. XVIII. Eo magis autem eo seculo **ICTI** hanc distinctionem retinuerunt, quod viderent, Theologos quæque eandem maximopere excolere. Floruit circa medium seculi **XVI.** alter ille **MARTINVS, CHEMNITIVS** scilicet, qui in *locis theol. de coniug.* ab ecclesia hanc distinctionem, vt pte a veteris ecclesiæ doctoribus monstratam & traditam, iustis de causis receptam fuisse, adeoque eandem fuscè explicat, putatque sponsalia de presenti & futuro distingui, vt pactum de emendo vendendo ab ipsa emtione. Quia vero præuidit, ex doctrina communi turbas facile nasci posse, remotis verborum cauillationibus putauit, ex his considerationibus *sponsalia de futuro* iudicari posse: (1) *Si verba plana & manifesta sunt, quod non purus absolutus & presens sed suspensus consensus fuerit, scilicet quod disertam exceptionem annexam habuerit, nondum velle se prorsus obligari, sed liberum deberet esse vel uni vel utrique parti, vt retrocedat. Vel quum contractus suspenditur, cum tali additione velle partes ea de re conuenire & agere, vt certi quid concludatur & statuatur.* Primo ex his verbis apparet, etiam **B. CHEMNITIVM** existimasse, verba *de presenti* & *pura de iure canonico*, cui hæc distinctio debetur, coincidere, id quod a vero alienum est, Deinde verba adducta mon-

negre ex Chemnitiana Sponsaliorum de futuro examinantur.

monstrant, *tractatus sponsalios* ab eo dictos fuisse *sponsalia de futuro*, quam sententiam plures postea secuti sunt. Admodum tamen incongrue. Sicuti enim tractatus de futura emtione ineunda admodum infulse dicerentur, *emtio de futuro*, cum emtio tunc demum emtio dici possit, cum *de pretio* inter se conuenerint; ita sponsaliorum nomen tribui nequit *tractatibus* eiusmodi, qui sunt *preparatoria* sponsaliorum, non ipsa *sponsalia*. Nec particula *de futuro* rem saluat, cum reuera contradictionem inuoluat, id vocare *sponsalia*, quod essentialia *sponsaliorum* apud omnes gentes recepta non habet. Proinde quæ nulla ex his tractatibus nascitur *obligatio*, quæ tamen ex sponsalibus nasci debet. Erant de iure canonico sponsalia de futuro, *vera & proprie dicta sponsalia*, & sic obligatoria, a quo significatu definitio B. CHEMNITII longissime recedit. Alterum *νεπηθερον* eiusdem est farina. Ait: (2) *si postea in ipsa tractatione & actione, priusquam certum aliquid concludatur & statuatur, aliquid interueniat, ut actio prorsus intermitatur & abrumpatur, vel ut dici solet: die Tractaten sind abgebrochen.* Non video sane, quomodo illud negotium, ubi de sponsalibus ineundis demum agitur, possit dici *sponsalia de futuro*, cum in idem placitum consensus adhuc deficiat.

§. XIX. Pergit porro: (3) *consideretur ex circum-* *Pactum futu-*
stantiis, an partes tunc uoluerint non absolute certo aliquid *rorum sponsa-*
statuere, sed tale quid, quod postea posset, si causa incidere, et *liorum male*
iam addita multa, mutari. Præsupponit, ni fallor, casum, *assumptum pro*
quo mutuo consensu quidem inter se conuenerunt, de fu- *sponsalibus de*
turo matrimonio, ut tamen plura adhuc determinanda, v. c. *futuro.*
 circa dotem, dotalitium, donationem propter nuptias &c. quod iterum ipsa sponsalia *plene* non constituit, sed tantum *pactum futurorum sponsaliorum*, obseruante Illustr. Dn. THOMASIO *diff. de pact. futur. sponsal. S. 7.* Hoc *pactum* in pluribus locis præcedere solet, ubi postquam *indefinite* inter se conuenerunt, diem dicere solent, *solent.*

D

solent.

solemniter sponsalibus ineundis, eisque mutua conuentione determinandis, quæ ipso pacto præcedente reseruatæ sunt. Proinde si nihil reseruatum est, sed promissio de futuro matrimonio simpliciter fiat, vt pactum tale haud præcedat, hæc ipsa statim sponsalia constituit. Addit: (4) *an deliberato animo contractatio vel pactio ita facta sit, quod voluerint partes nasci inde obligationem & nexum conjugalem, vel vt esset initium coniugii.* Si deliberato animo promissio mutua facta est, ita vt nihil determinandum supersit, vera sponsalia vtique contrahuntur. At hic casus a tribus prioribus speciebus toto cælo differt, adeoque non apparet, quomodo cum prioribus idem nomen torturiqueat.

Sponsalia conditionata & impuberum primario relata sunt ad sponsalia de futuro. §. XX. Refert adhuc duas species ad sponsalia de futuro, dum ita pergit: (5) *sponsalia, quæ non pure sed sub conditione honesta & possibili contrahuntur, ante conditionis implemētum non pariunt efficacem obligationem, sed sponsalibus de futuro æquiparantur.* Effectus enim suspenditur in euentum conditionis. (6) *Desponsatio impuberum iuris interpretatione inter sponsalia de futuro censetur, nisi puberes facti proprio consensu illa ratibabeant: mutuus enim consensus requiritur.* Hæc duæ species vtroque iure ad sponsalia proprie dicta referuntur. Nam de iure Romano vna tantum sponsaliorum species est, de iure canonico quidem duæ introductæ sunt, vt tamen sponsalia de futuro vera & proprie dicta constituent sponsalia, prout supra dictum est. Ergo B. CHEMNITII sententia a Canonistarum in eo recedit, quod ille sponsalia de futuro perfecta & omnibus numeris completa sponsalia esse neget, vti ex adductis speciebus constat; ius canonicum autem distinguit *trahatus a sponsalibus de futuro*, & hæc perfecta & proprie dicta sponsalia esse dicat, eaque vel *pura* vel *conditionata* esse asserat. In eo tamen incaute processisse videtur, quod *pacta futurorum sponsaliorum* non distinxerit a sponsalibus de futuro matrimonio, seu a veris sponsalibus, adeoque

Chechnitius in multis recessit a conceptu iuris canonici.

spon;

CHEMNITII & iuris canonici. Nam ille quidem sponsalia de futuro proprie dicta esse negat, hoc vero asserit: ille quidem sponsalia de presenti demum vera & proprie dicta esse asserit, hoc vero negat. Quæ ille de presenti dicit, hoc de futuro appellat, quæ autem hic de presenti nominat, plane nostratibus incognita sunt.

Inde varios
monos conce-
ptus sibi ICri
protestantes
de hac distin-
ctione forma-
runt,

§. XXII. Postquam itaque Theologi & ICri protestantes terminos iuris canonici quidem retinuerunt, non vero rem ipsam & definitiones, non leuis postmodum confusio facta videtur, postquam quilibet nouum & peculiarem hisce terminis conceptum tribuere statuit. Equidem CARPZOVIUM lib. II. Iur. spr. *Consi. def. 17.* diuisionem hanc explicat secundum ius canonicum, sed n. 4 addit: *sponsalia illa de futuro nostrates non agnoscunt, propterea quod apud Germanos non sit talis loquendi consuetudo, & sub prætextu cum confusione verborum istorum multa vera coniugia distrabantur.* Satis, ni fallor, hæc verba indicant, CARPZOVIUM non exacte mentem canonum assecutum fuisse, neque enim nude hi ex verborum formula rem æstimabant c. 23. & 25. X. de sponsal. sed sponsalia de futuro non adesse dicebant, quoties etiam pure de futuro matrimonio contrahendo, prout etiam hodie fit, partes conueniunt, Formulæ iuris canonici in c. pen. de spons. adductæ vti que inanes sunt, quæ tamen non constituunt sponsaliorum essentiam, sed exempli causa tantum, quamuis incongrue, adductæ sunt, vt inde colligi queat, vtrum consenserint in præsens coniugium, an vero in futurum. Imo Pontifices ipsi omnino censuerunt, in illis formulis haud subsistendum esse, sed sufficere alia quæcunque verba. vid. c. pen. X. de sponsal. ibi vel alia verba consensum exprimentia de presenti, & post pauca: *sive verba similia*, qualia in c. 9. X. eod. adducuntur. Addit CARRZOV. cit. l. n. 5. *Remanent sola sponsalia de presenti a iure canonico quidem introducta, reuera tamen nulla, quia eiusmodi sponsalia pro nuptiis & matrimonio initiato licet*

licet nondum benedictione ecclesiastica firmato & consummato habentur. Vera est hæc assertio de iure canonico; sed fallit CARPZOVIVS, quod putet, talia sponsalia esse illa ipsa, quæ in nostris foris nomine sponsaliorum proprie dictorum veniunt; quæ potius ex mente canonum de futuro essent dicenda. Illa sane incognita sunt, quibus desponsati ita firmiter se obligant, ut statim edere velint consensum conjugalem, sponsa v. gr. dicente: Ich nehme ihn hiemit zu meinen Ehemann an, sponso vero: Ich nehme sie hiemit zu meiner Ehefrau an, qualis tamen est mensuris canonici in explanandis sponsalibus de presenti. Et tamen nihilominus omnia prædicata, iure canonico sponsalibus de presenti tributa, nostris sponsalibus proprie dictis attribuit.

et sponsalia proprie dicta dixerunt de presenti.

§. XXIII. Interim CHEMNITII doctrinam in seq. def. 18. sequitur, docetque n. 6. sponsalia de futuro non nisi tractatus de futuro matrimonio inferre, & apud nostrates parum attendi, quod sint tantum tractatus preparatorii sponsaliorum. Hunc vero conceptum a iure canonico alienum esse, patet inde (1) quod in his etiam fides pure detur de matrimonio contrahendo, h. e. quod sint mentio & repromissio futurarum nuptiarum c. 2. X. de sponsal. c. 5. X. qui cleric. vel vouent. ibi fide data se nuptiarum promissit. In his textibus non nudum pactum de sponsalibus futuris latere, optime obseruat ill. Dn. THOMASIVS dissert. de pact. futur. sponsal. §. 20. lit. m. n. quamuis plures hoc arbitrati sunt. Qui igitur vtrinque pure fidei sibi dederunt de matrimonio contrahendo, plane non amplius subsistunt in nudis tractatum terminis, id quod etiam pontifex in cit. c. 2. exemplo societatis declarat. (2) Quod poenitentia ecclesiastica frangentibus sponsalia de futuro imponatur c. 3. X. eod. id quod ad tractatus preparatorios applicari nequit, in quibus nulla fidei violatio occurrit, quod tamen in sponsalibus de futuro fractis supponitur c. pen. in f. eod. (3) Quod sponsalia

Sponsalia de futuro supponere, esse tractatus sponsalios.

30 CAP. I. DE ORIGINE ET FATIS DISTINCT.

lia de futuro hoc iure inducant impedimentum honestatis publicæ c. 8. X. eod. c. vn. de sponsal. in 6. (4) Quod sponsalia hæc dicantur vera & proprie dicta sponsalia, secundum ea, quæ §. VIII. dicta sunt, quod de nudis tractatibus dici nequit. (5) Quod obligationem inducant c. 22. X. de sponsal. quod rursus alienum est a tractatibus præparatoriis.

Vel conditionata sponsalia

§. XXIV. In eo quoque doctrinam B. LVTHERI secutus est, quod sponsalia conditionata dicat esse de futuro, quæ, pendente conditione, non obligant, scilicet ad implendum, bene tamen ad expectandum conditionis eventum, vid. Lib. II. iur. spr. eccl. def. 20. Ergo dantur sponsalia de futuro, quæ plane non obligant, & quæ obligant, saltem ad eventum conditionis expectandum: interim enim neutri integrum est ab iis recedere, prout ipse probat seq. def. 21. quod valde turbat conceptum sponsaliorum de futuro. Equidem & ius canonicum sponsalia conditionata de futuro esse dicit, sed non ideo, quia conditionata, cum & pura de futuro esse queant, sed quia in illis actum est de futuro, non præsentem coniugio c. 5. X. de condit. appof. E contrario ex doctrina CARPZOVII fuit, quod pura sponsalia sint de præsentem dicenda, quod purus consensus inuoluet præsentem promissionem. Ita vero rursus sponsalia talia de præsentem sunt de iure canonico non alia, quam de futuro.

contra mentem iuris canonici.

D. Strykii consensus illustrationis gratia adducitur.

§. XXV. Sententiam hæctenus illustratam oppido defendit B. Dn. STRYKIVS de dissens. sponsal. sect. I. §. 20. seqq. quam ipsius verbis referam. Ait: Quare hic omnino distinguendum est inter consensum præsentem in nuptias, & consensum præsentem in sponsalia. Ille Canonistis sponsalia de præsentem; hic de futuro facit, quod exemplis declarandum: accipio te in vxorem & accipio te in sponsam: utrobique verbum præsentem temporis adest, posteriori tamen casu tantum sponsalia de futuro apud Canonistas contrahuntur. Quotiescumque ergo verba non diriguntur in præ-

SPONSAL. DE FUTURO ET DE PRAESENTI. 37

Præfens matrimonium, toties non adsunt sponsalia de præfenti. In §. 22. ex his præmissis concludit, *hodie apud nos sponsalia de præfenti in sensu iuris canonici vix vlla dari, cum vix fingi possit casus, ubi inter sponsalia & matrimonium non intercedat vna alteraque dies; sed illa, pergit tandem erunt vera sponsalia de præfenti, quando in facie ecclesie desponsati denuo interrogantur, ab ecclesie ministro, an alter alteram coniugem accipere velit? tunc enim reuera adest purus consensus in præfens matrimonium.* Porro in §. 24. explicata LUTHERI sententia, docet retentam fuisse in ecclesiis euangelicis Lutheri sententiam, & ex eo tempore aliter, quam iure canonico, sponsalia de præfenti & de futuro explicari cepisse.

§. XXVI. In §. XXV. B. STRYKIVS ita hodie in consistoriis explicandam esse hanc distinctionem censet, ut *pacta de futuris sponalibus dicantur sponsalia de futuro, promissio vero futurarum nuptiarum, sponsalia de præfenti de futuro, sponsalia de præfenti continet, quo ipso inter se differunt, ut pactum de futuro, despondendo & ipsa sponsalia.* Interim tamen §. 30. sponsalia conditionata referenda esse iudicat ad sponsalia de futuro, cum in præfenti nulla adhuc dum obligatio sponsalitia adsit. Eandem sententiam quoque fouet Illustr. Dn. THOMASIVS *diff. de pact. futur. sponal. §. III.* asserens, quod, quamuis hæc pacta non nisi improprie sponsaliorum nomine insigniri possint, si tamen ea sponsalia nominare placeat, pro sponsalibus de futuro saltem sint habenda, & hæcenus admitti posse illorum sententiam, qui tractatus de sponsalibus ineundis sponsalia de futuro nominare soleant, cum pacta illa nil nisi tractatus sint.

§. XXVII. Quodsi, quæ hæcenus de fati huius distinctionis adducta sunt, inter se conferimus, sequentia inde colligi posse existimo: (I) in nostris foris non dari sponsalia de præfenti in sensu iuris canonici, adeoque quæ de his prædicantur, scilicet, quod constituent ma-

Pacta futurorum sponsaliorum etiam hodie dicuntur sponsalia de futuro.

Conclusio ex hæcenus distis formatur.

rimonium, applicatione omni destitui, si excipias eum
 casum, quando sponsalibus proprie dictis concubitus
 accessit, quo consensus matrimonialis declaratus est, ut
 proinde hic vnicus casus ad sponsalia *de presenti* in sen-
 su iuris canonici acceptus, referri queat. (II) Sponsalia
 de futuro esse proprie dicta sponsalia de iure canonico,
 in foris protestantium vere improprie dicta, imo quæ in
 nostris foris sponsalia *de presenti* dicuntur, de iure cano-
 nico tantum fuisse sponsalia *de futuro* c. 2. X. de sponsal.
 Proinde (III.) Si dextre ius canonicum applicare volu-
 mus, ea quæ de sponsalibus *de futuro* eo iure asseruntur,
 sponsalibus *de presenti* in foris nostris tribuenda esse.
 (IV.) Tractatus præparatorios de iure canonico haud dici
 sponsalia *de futuro*, nec nomen *sponsaliorum* habere, si
 fortan exceperis *sponsalia* impuberum, quæ pacta imper-
 fecta esse videntur de futuris sponsalibus. (V.) Spon-
 salia conditionata tam iure canonico, quam moribus con-
 sistoriorum nostrorum esse *de futuro* c. 5. X. de condit. ap-
 posit. sed diuersis tamen ex causis & principiis; de iure
 canonico quidem, quia in iis deest in *presens matrimonium*
 voluntatis declaratio, quæ constituit sponsalia *de*
presenti; de praxi vero consistoriorum Protestantium,
 quia sponsalia non sunt *pura*, quæ demum *de presenti* iis
 dicuntur. Ita retenta eadem decisione, diuersas deci-
 dendi rationes allegant, quod etiam agnoscit BRVCKNE-
 RVVS *decis. matrim. cap. 1. n. 28.* (VI) Tres species sponsa-
 liorum *de futuro* protestantes ICI adferre solent, scil. *tra-*
ctatus præparatorios, sub quibus etiam *pacta* de futuris spon-
 salibus comprehenduntur, *sponsalia conditionata*, & *de-*
sponsationes impuberum; sponsaliorum *de presenti* tantum
 vnicam speciem agnoscunt, scilicet, quando *pure &*
sine omni conditione sibi inuicem de contrahendo matrimonio
 fidem dederunt. Iuris canonici doctrina ab his toto
 coelo diuersa est, uti ex antea dictis facile colligi potest.

Quæ-

SPONSAL. DE FUTURO ET DE PRAESENTI. 33

Quaecunque enim ipsis definitionibus inter se differunt, illae eadem iura habere non possunt.

§. XXIIIX. Quemadmodum vero protestantes ^{Quomodo haec doctrina ex iuris naturae principiis proponi debuisse.} ICti tuto relinquere potuerunt doctrinam pontificiam, ita videlicet comparatam, ut commode ad fora protestantium accommodari haud possit; ita optandum fuisset, ut eam ex natura sua aestimassent, quo ipso in tot difficultates haec doctrina in applicatione haud deducta fuisset. Sufficere omnino illis potuissent simplicissima *iuris naturae* fundamenta, secundum quae omnem sponsaliorum naturam diiudicare potuissent, posthabita distinctione sponsaliorum *de praesenti & de futuro*. Experientia teste enim quatuor quasi gradibus ad matrimonium plerumque devenitur, ita ut (I) praecedere soleant *nudi tractatus*, quando *mentio* die Anwerbung a sponso quidem facta est, repromissione a parte sponsae adhuc cessante, vid. B. DN. STRYKE *in vs. modern. ad tit. de sponsal. §. 1.* (II) aliquando quidem accedere soleat repromissio *das Ja= Wort*, ut tamen plura adhuc determinanda referentur sponsalibus futuris ineundis, unde non ipsa sponsalia, sed *paetum de futuris sponsalibus* nascuntur, ut illustr. DN. THOMASIVS *dissert. saepe laudata de pact. futur. sponsal.* fusius ostendit. (III) Deinceps, omnibus satis determinatis, sequantur ipsa sponsalia, quibus desponsantes sibi fidem dant de contrahendo matrimonio, & tandem (IV) ipsum matrimonium constituatur, per solennem in praesens coniugium declarationem. Hi quatuor gradus ita comparati sunt, ut ex illis sine ullo iuris canonici adminiculo, omnes quaestiones emergentes resolvi potuissent. Sed nec Theologi nec ICti hac via simplicissima incesse, sed decisionem iuris canonici sequi maluerunt, cum studium iuris naturae non nisi levi brachio excoleretur, & ad decisiones controuersiarum haud exhiberetur. Ita ius canonicum ex communi praerudicio praeratum, utpote quod

E secun-

secundum persuasionem communem ICtorum fundamenta ex sacris peteret, & doctrinam ecclesie pro fundamento haberet.

CAP. II.

De praxi incongrua doctrinae sponsaliorum de presenti & de futuro in foris protestantium.

§. I.

*Distinctio ad-
ducta usum
habet in foris
protestantium
sed plane per-
versum.*

Non desunt, qui huius distinctionis plane nullum agnoscunt usum in foris protestantium, quae sententia si vera est, nostra parum refert, utrum doctrinam iuris canonici integram retinuerimus, an vero novas plane substituerimus definitiones. Ita censet BRVCKNERVS in *decis. matrim. c. 1. n. 3.* aiens; *Barbara illa latinitas, qua vir dicit, se accipere mulierem in suam uxorem, & mulier virum in suum maritum, & effectus diuersus verborum presentis & futuri temporis in sponsalibus aliisque conuentionibus, tam Romanis antiquis, quam aliis gentibus, incognitus fuit. In nostra quoque germanica & aliis linguis distinctio illa vsui & praxi communi plane repugnat. Cumque etiam nos per aliquod annos in duobus diuersis consistoriis versati simus, certo asserere possumus, nullum omnino usum istius distinctionis nos deprehendisse, ut adeo mirum sit, eam adhuc a multis, non tantum Theologis, sed & ICtis nostrarum partium hinc inde adhiberi & defendi. Merito autem ea a sanioribus nostratum reuicitur. Utinam vero non accepisset usum incongruum, quam forsitan BRVCKNERVS velideo non obseruarit, quia animaduertit, talia sponsalia de presenti a foris nostris aliena esse, quae ius Canonicum in medium produxit. Ast hic non subsistendum, sed ante omnia inquirendum est, annon decisiones iuris canonici diuersae, huic distinctioni tributae, in nostris supersint foris, & in;*

& incongrue applicentur, postquam definitiones novas substituerimus. Scilicet si plerosquæ ICtos, imprimis vero CARPZOVIUM intueor, eorumque decisiones mente peruoluo, deprehendi, adeo eosdem placitis iuris canonici instituisse, ut quæ ius canonicum de sponsalibus suis *de presenti* asserit, ea ad sponsalia *de presenti*, prout in foris protestantium definiuntur, transferre soleant; quæ vero ius canonicum de sponsalibus *de futuro* definit, itidem adscribant sponsalibus *de futuro* nouiter fabricatis, h. e. ad tractatus sponsalitiis, unde mira rerum confusio orta est. Longe diuersas definitiones introducere; & tamen decisiones iuris canonici, diuersas definitiones supponentes, retinere, quæ praxis adeo incongrua est, ut non potuerit non conclusiones parere minus coherentes. Sponsalia nostra *de presenti* de iure canonico dicuntur *de futuro*; ergo horum decisiones iis tribuendæ fuissent, si ius canonicum sequendum esse existimassent; e contrario quæ de sponsalibus *de presenti* in iure canonico prædicantur, omni applicatione carere debuissent, quia eiusmodi casus in foris nostris non occurrunt, quos ius canonicum supponit. Sed ad specialia transire e re erit.

§. II. Sic abusus insignis huius distinctionis occurrit in doctrina de *iuramento delatione*, utrum & quatenus hæc in causa *sponsaliorum* dabiliorum locum habeat? Communis fere sententia est, pro conseruandis sponsalibus ei locum esse, non ut puella iuret, sponsalia non esse contracta, quia ut ait CARPZOV, l. III. resp. 57. n. 4. *delatio non valet ad dissoluendum matrimonium.* Conf. IDEM p. 2. C. 12. def. 30. MEY. P. V. decis. 210. n. 5. GAIL. lib. II. obs. 94. n. 13. seqq. De iure canonico distinguunt communiter inter sponsalia *de presenti* & *de futuro*. Hoc casu indistincte iuramentum admittendum esse censent, quod mutuo dissensu ab illis recedere possint, c. 2. *X. de sponsal.* non item illo, quia talia sponsalia inducunt

(I) Occurrit incongrua applicatio iuris canonici circa delationem iuramenti.

matrimonium, quod priuato arbitrio partium exponendum haud est, si iuramentum posset vergere ad dissoluenda sponsalia: pro conseruandis vero sponsalibus delationi iuramenti locus est. c. 34. X. de iurei. Hoc tamen communiter restringunt ad iuramentum *delatum*: nam *legale* seu *necessarium* a iudice indistincte deferri posse constat ex c. 10. X. de despon. impub. c. 7. X. de frigid. & malef. c. 4. de probat. ibique GONZAL. n. 4. Hanc eandem distinctionem nostrates sequuntur, adstruentes, contra sponsalia *de presenti* non esse locum delationi iuramenti: in sponsalibus *de futuro* vix casus concipi potest, vbi in foris protestantum iuramentum deferri queat. Nam aut intelliguntur *tractatus sponsalium*, & in his quidem iuramentum foret inutile: aut sponsalia *conditionata*, quo casu, conditione pendente, lis non facile emergit, emergente tamen lite, ex hypothesi communi admittendum esset iuramentum. Aut denique *sponsalia impuberum* intelliguntur, & in his vel ideo ad iuramenti delationem haud devenitur, quia imperfecta sunt, & ab illis impune resilire permissum est. Quæstio ergo tantum superest de sponsalibus *de presenti*, de quibus etiam vnice Dd. negantes delationem iuramenti, intelligendi sunt. Sic enim CARPZOV. cit. resp. 57. n. 6. *Nec enim sponsalia de presenti solo ac nudo contrahentium consensu contrahuntur, ut propterea nudo vicissim dissensu dissoluantur, sed a Deo colligantur, & ab ipsis auctoritate & voluntate dependent.* Primaria vtique ratio decidendi est, quia sponsalia *de presenti* ipsum *matrimonium* constituunt, & ita sicuti contra matrimonium, ita nec contra sponsalia *de presenti* iuramentum deferri potest. Ast falsam esse hanc rationem, & ex inepta applicatione iuris canonici natam, statim apparet. Nostra sponsalia *de presenti* non sunt matrimonium, sed illa ipsa, quæ de iure canonico dicuntur *de futuro*, h. e. vera & proprie dicta sponsalia, a matrimonio adhuc toto cælo distincta. Sicuti ergo contra hæc valet delatio iuramenti

de

DE PRAES. ET DE FUTURO IN FORIS PROT. 37

de iure canonico, etiam contra sponsalia, quæ in nostris foris vocantur *de presenti*, delatio iuramenti haud reiicienda erit, quod plenius probavit excell. Dn. I. S. STRYKE *diff. de delat. iur. in matrim. c.* inque sententiam præiudicialis roborauit.

§. III. Similiter *transacionem* non esse contra matrimonium admittendam colligunt & asserunt ex *c. vlt. X. transacionem*. *de transact.* quamvis pro matrimonio compositio licita & permissa sit *c. 2. X. de clandest. desponsat.* CANISIVS & GONZALEZ *ad cit. c. vlt. GAIL. 2. obs. 94. n. 14. ibique BERNARDVS GRAEVAEVS, PETRVS HEIGIVS lib. II. qu. 6. n. 1. seqq. MEVIUS p. V. decis. 210. n. 4.* Idem quoque de sponsalibus *de presenti* intelligendum esse, constat ex doctrina HEIGH *cit. l. n. 14. & CARPZOVII lib. III. iur. pr. conf. def. 44. n. 1. & 12. & lib. II. def. 233. n. 4.* Vterque tamen hoc restringit ad eum casum, si manifestum sit, sponsalia *de presenti* esse contracta, & alter desponsatorum forsan refractarius sit, ut fidem datam conseruare nolit: *si de promissione matrimonii adhuc sub iudice lis est, nec ea ab actrice fuerit probata, aut difficulter probari possit, secus se rem habere ait CARPZOV. cit. def. 233. n. 7.* Hæc si vera sunt, etiam delatio iuramenti, quæ instar *transacionis* est, contra sponsalia locum habere debet, quia iuramentum semper defertur, ubi desponsalibus contractis non constat, ut inde fati appareat, doctrinam CARPZOVII & HEIGH plane non cohære. Vt vero redeamus in viam, iterum ex hæcenus dictis apparet, doctrinam iuris canonici peruerse ad nostra sponsalia applicatam esse. Quod ius canonicum *transaciones* non admittat contra sponsalia *de presenti*, conclamatum est, sed eiusmodi sponsalia non habemus. Admittit ius canonicum *transaciones* in sponsalibus *de futuro*, quæ apud nos dicuntur *de presenti*, quid ergo prohiberet, quo minus in iis admitteremus *transacionem*? Falsum enim est, nostra sponsalia *de presenti* esse *matrimonium*, quod asseruntur per-

peruerse ex iure canonico sponsalibus nostris adscriptum est B. DR. STRYK. *de diff. sponsal. sect. III. §. 33.*

(III) circa
compromis-
sum.

§. IV. Ex eodem fundamento quoque fluxit decisio, quod in matrimoniali causa arbiter assumi nequeat per c. 9. *in f. de in integr. restit.* HEIGIVS *cit. l. n. 3.* CARPZOV. *cit. def. 233. n. 4.* MEV. *cit. decis. 210. n. 5.* & ita quoque nec in sponsalibus de presenti, modo de horum existentia constat: nam si dubitatur, utrum sponsalia illa inita sint, si tantum super quæstione facti lis hæreat, compromissum admittunt. HEIGIVS *cit. l. n. 22. seqq.* Non alia huius asserti ratio dari potest, quam quod sponsalia de presenti sint matrimonium, quæ si non negantur, sed fortan de *validitate* illorum disputatur, compromissum cessare arbitrantur, quia causa matrimonialis est ecclesiastica. Si res ex vero æstimaanda foret, in causis sponsaliorum indistincte arbiter recipi posset, cum hæc causa non possit dici ecclesiastica. Quod matrimonium & sponsalia de presenti causis ecclesiasticis annumerentur, vnicè ex conceptu matrimonii fluit: ast ex ipsa pontificiorum concessione sacramentum non est in sponsalibus de futuro (quæ nobis sunt *de presenti*) sed tantum in matrimonio c. 5. *X. de digam. non ordin. c. 17. c. 27. q. 2. c. 36. c. 27. q. 2.* adeoque sponsalia de futuro ad, causas ecclesiasticis non absolute referri deberent.

(IV) circa in-
dissolubilita-
tem sponsalia-
rum.

Quæ iure ca-
nonico mutuo
dissensu dissol-
ui possunt, si de
futuro sunt.

§. V. Inprimis verò peruersa applicatio huius doctrinæ sese exserit, quando de sponsaliorum *validitate* & vinculo lis incidit, vbi communiter & iuris canonici interpretes & practici in foris protestantium distinguunt inter sponsalia de presenti & de futuro. De iure canonico manifesti iuris est, (I) sponsalia de futuro, etiam iurata, mutuo dissensu, dissolui posse, (II) nec refractarium *præcise & absolute* compelli debere ad matrimonium in eundem. Prius liquidum est ex c. 2. *X. de spons.* vbi pontifex ita: *Præterea hi qui de matrimonio contrahendo pure & sine omni conditione fidem dederunt, commonendi sunt, & modis omnibus inducendi, ut præstitam fidem obseruent: si autem se ad iuramentum admittere noluerint, ne forte deterius inde contingat.*

ut talem scilicet ducat, quam odio habet, videtur quod ad in-
 far eorum, qui societatem interpositione fidei contrahunt, &
 postea eandem sibi remittunt, hoc possit in patientia tolerari.
 Loqui textum de sponsalibus de futuro, interpretes vno o-
 re concedunt, & præterea res ipsa loquitur, quia casus sup-
 ponitur, vbi de matrimonio contrahendo sibi fidem dederunt;
 vera ergo & proprie dicta sponsalia contracta erant, eaque,
 quod magis est, iuramento confirmata. Posterius proba-
 tur per C. requisivit. 17. X. de sponsal. vbi pontifex ita: *re-* *Nec refracta-*
rius absoluit
cogitur.
 quisivit a nobis fraternitas, qua censura mulier compelli
 debeat, que iurisiurandi religione neglecta nubere veniit,
 cui se NVPTVRAM, interposito iuramento, firmavit, ad
 que tibi breviter duximus respondendum, quod cum libera de-
 beant esse matrimonia, monenda est potius, cum coactiones dif-
 ficiles soleant exitus frequenter habere. Idem hic sermo
 est de sponsalibus de futuro, vti textus docet. In vtraque
 dispositione nihil est, quod desiderari queat, sicuti enim
 partes sibi inuicem iuramentum præstiterunt, ita huius
 quoque sibi inuicem possunt facere gratiam. In altero textu
 quidem vnus dissensus adest, sed quia grauiora mala ex
 violenta & absoluta compulsionem metuenda sunt, merito
 violenta ab hoc abhorruere. Huc etiam respexit C. ex li-
 teris 10. de sponsal. Et quid vetat, sponsalia mutuo consen-
 su tolli, quæ mutuo consensu inita sunt? GONZALEZ ad
 cit. c. 2. n. 7. Quod si autem sponsalia de præsentem per inter-
 positum consensum matrimonialem inita fuerunt, dissensus
 vnus vel vtriusque non attenditur; quia propter consen-
 sum conjugalem expressum sunt potius ex mente canonum
 ipsum matrimonium, quod satis clare euincitur ex c. finier
 31. X. de sponsal. & c. licet 3. X. de sponsa duorum. Iam autem
 matrimonium mutuo dissensu dissolui nequit. Neque ob-
 stat, quod solennis deductio in domum non accesserit, quia
 vt Cap. antec. ostensum est, patres existimauerunt, consensum
 priuatum & minus solennem in præsens coniugium sufficere,
 ad constituedum vinculum indissolubile.

*Peruersa hac
doctrina ap-
plicatur in
foris prote-
stantium.*

§. VI. In terris protestantium hic distinctio-
nem obseruari eandem videmus, sed cum diuersas defi-
nitiones foueant, non possunt non decisiones, a mente
canonum plane alienæ, inde prouenire, quas tamen cor-
robare volunt ex principiis iuris canonici. Fatentur, spon-
salia *de futuro* dissolui posse, CARPZ. *in iurispr. eccl. lib. 2.
def. 18. n. 1.* sed non *de presenti*, quin dissentientes carcere
aliaque mûlcta compelli ad hoc debere, IDEM *def. 133. §. 9.*
Sed hic quidem statim se prodit mira rerum confusio; verba
iuris canonici retinent, mente reiecta; prædicata sponsa-
liorum *de futuro* applicant ad *tractatus sponsalios*, & quæ
de sponsalibus de presenti in iure canonico prædicantur; ap-
plicant ad sponsalia *de futuro*, quæ alia reuera hodie in terris
protestantium pleraque sunt sponsalia, & hic rationem iu-
ris canonici, quod scilicet talia sponsalia sint ipsum *matri-
monium*, satis imperite adhibent. Imo eousque progressi-
tur IEREMIAS LAURENTIUS MOGIUS *tr. de sponsalibus cap. 2. th.
4.* vt ne quidem dissolutionem admittat ob inimicitias ca-
pitales coortas inter desponsatos, addens non aliis de cau-
sis sponsalia posse dissolui, quam ob quæ ipsum *matri-
monium*, quale in sponsalibus latere existimat. In hoc ita-
que latitat insignis confusionis fundamentum & indicium,
vbi certe dolendum, quod ipsis pontificiis duriores sumus.
Agnoscit MOGIUS *c. l. n. 5.* vtrumque textum in *c. 2. §.
17.* loqui de sponsalibus *de futuro*, adeoque hos textus sibi
non obesse iudicauit; sed non animaduertit, sponsalia illa
de futuro canonica conuenire cum sponsalibus *de presenti* in
terrīs protestantium. Rectius certe philosophatur ME-
VIVS *p. 3. ad 332. & Dn. STRYK de Dissens. spons. sect. 2. §. 5.
seqq. & sect. 3. §. 8. seqq.* vbi ad obiectiones late respondet
eorum, qui mutuo dissensu dissolui posse sponsalia hæc ne-
gant.

*Præterea quo-
que sic per-
uersa appli-
catio (V)*

§. VII. Ex quo apparet, falsum esse quod nostræ
res asserunt, sponsalia *de presenti*, prout a nostratibus de-
finitur, esse *matrimonium*, quamuis hæc sententia nostris
Theo-

DE PRÆS. ET DE FUTURO IN FORIS PROT. 41

Theologis quoque approbata sit. Nam licet ex iure canonico hoc quodammodo possit deduci, eo tamen sensu, quem nostrates supponunt, id nunquam potest probari. ^{quod nostra sponsalia de presenti matrimonium esse dicant.} Canonistæ alle-
 runt, sponsalia de præseni esse ipsum matrimonium, & re-
 cte, quia desponsati non substiterunt in nuda desponsatio-
 ne seu consensu sponsalicio, sed simul consensum coniugalem
 statim declararunt, qui facit matrimonium, non concu-
 bitus. At nostris illam desponsationem, qua tantum ani-
 mus sponsalitiis declaratur, pro matrimonio habent, id
 quod non tantum refragatur intentioni iuris canonici, quia
 alias haud admitterent hoc in casu dissolutionem; sed etiam
 ipsi naturæ rei & intentioni contrahentium, qui nolunt
 matrimonium statim inire, sed nuda sponsalia, adeoque, sic-
 uti nec diffiteri possunt, manent adhuc diversissimi vtrius-
 que effectus, veluti quod sponsalia non tribuant ius in cor-
 pus, non inducant affinitatem, facilius dissolvi queant, non
 operentur annum luctus, nec pœnam in polygamos statu-
 tam, &c. de quibus differentiis vid. BRUCKNERVS decis.
 matrim. c. 1. n. 40. Hisce positis, plura in CARPZOVIO emen-
 denda sunt, quæ tamen facile ex hæctenus dictis possunt
 deduci.

§. VIII. Solent vero protestantes ICti in eo quo-
 que sequi ius canonicum, quod existiment, sponsalia pura
 per concubitus transire in matrimonium seu sponsalia de
 presenti per. c. 30. X. de sponsal. quod matrimonium dici
 tur præsumtum, hoc est consensus coniugalis ipso facto
 & sic tacite seu præsumtive declaratur; ex copula enim car-
 nali inducitur consensus coniugalis, adeo ut non admittatur
 protestatio aut probatio in contrarium, MENOCH. lib. 3.
 præf. i. n. 6. seqq. Dn. STRYCK. de diss. spons. sect. 4. §. 12. Re-
 quiritur autem copula carnalis realis; nihil solus non suf-
 ficat. c. ult. X. b. Idem quoque dicendum est, si sponsalia
 sint conditionata & postmodum pendente conditione de-
 sponsati concumbant, vid. tot. tit. X. de condit. apposit. &

F

huc

huc quoque pertinet sententia CARPZOVII *lib. 2. def. 135.* ubi ita: *at si concubitus accesserit, vix res ita se habet, ut non matrimonium ipso quasi actu sit consummatum, ita ut non magis sponso quam marito uxorem deserere liceat.* Quin etiam ex hoc principio concludi solet, natum ex sponso esse partum legitimum, nec ita concumbentes poena stupri posse affici, sed alia, quod contra ordinationes ecclesiasticas peccauerint. Hoc ipsum tamen postea emendarunt pontificii in concilio Tridentino, prout antea obseruavi, & satis conuenienter, quia in republica optime constituta non quæuis declaratio consensus matrimonialis matrimonium constitutere debet, sed *ordinata* & præscripta forma facta. Cum vero nostratibus multæ grauissimæ causæ fuerint, placita huius concilii repudiandi, inde factum est, ut ius antiquum canonicum in foris protestantium retentum sit, ut fere dicere possis, vsum huius distinctionis adhuc superesse in foris nostris, vix vero inter ipsos pontificios.

*Quod tamen
sursus peruer-
se applicatur.*

§. IX. Sed itidem hoc iuris canonici assertum, quod *sponsalia per concubitum transeant in matrimonium*, in abutsum insignem & a canonicis & ICtis protestantibus trahitur. De iure canonico consensus parentum quidem requiritur, sed ut matrimonium contractum hic defectus non tollat. In concil. Trident. *sess. XXIV. de reform. matrim. c. 1.* anathema dicitur illis, qui affirmant, *matrimonia a filiis familias sine consensu parentum contracta irrita esse & parentes earum vel irrita facere.* Hoc posito, talia sponsalia clandestina transire dicuntur in matrimonium per concubitum, & consequenter parentum consensus neglectus non amplius attenditur. Eandem fouet sententiam CARPZOVIVS *lib. 2. def. 60.* quia *n. 10.* statuit, clandestina sponsalia absque consensu parentum & sic nulliter contracta, validari per subsequentem concubitum, quo tamen nihil falsius, meo iudicio, dici potest. Præsupponit assertum illud vulgatum *sponsalia vera & valida*; ast ubi hæc deficiunt, non possunt transire in matrimonium, alias eodem modo

DE PRAES. ET DE FUTURO IN FORIS PROT. 43

modo dici posset, per quodlibet stuprum statim fieri matrimonium, quod haecenus asserere nemo ausus fuit. Notui, CARPZOVIVM deceptum fuisse canonistarum sententia, quam tamen suo tempore grauiter perstrinxit LVTHERVS, adeo vt propositum suum publice declararet, se velle eo nomine ICTis Vitebergensibus bellum indidere, quod sponsalia clandestina ex iure canonico defenderent, quæ *pestimum inuentum papatus a diabolo suggestum* vocat, vid. SECKENDORFF in *hystor. Lutheran. lib. III. §. 26.* Ast pertinacia ICTorum fecit, ne hæc doctrina potuerit emendari, quæ tamen omnino falsa est. BROVWER de *iure connub. l. 1. c. 13. §. 4. 5.* DONELL, *lib. 13. c. 20. lit. u.* ibique HILLIGER.

§. X. Inprimis vero mira confusio oritur in doctrina de *concurſu* sponsaliorum, quæ rursus ex incongrua applicatione decisionum iuris canonici nascitur. Prima regula hæc esse solet: *In concurſu sponsaliorum de præſenti & de futuro indistincte illa præferuntur, siue hæc sint priora siue posteriora*: h. e. illa sponsalia, de iuris canonici doctrina præferuntur, quæ in tantum dicuntur, non autem amplius sunt, sed potius *matrimonium* dicenda, ob concurrentem præsentem consensum coniugalem, qui *matrimonium* conciliat, non benedictio sacerdotalis, non concubitus c. 3. X. de *spons. duor.* Matrimonium enim, aiunt pontificii, fortius ligat, quam sponsalia simplicia, etiam anteriora, quia in his tantum est *fides pactionis*, (scilicet de futuro, matrimonio,) in illis vero *fides consensus* (scilicet in præsens coniugium) adest, vt distinguit AVEVSTINVS c. 1. X. *cod.* Equidem in terris protestantium hanc regulam suo modo quoque applicari posse aruimo, quatenus sponsalia de futuro tractatus *sponsalios* denotant, qui nullum inducant vinculum. Ast vterius progrediuntur, & doctrinam iuris canonici applicant ad concurſum *sponsaliorum purorum & conditionatorum*, quia hæc de futuro, illa de præſenti ex mente B. LVTHERI appellant.

44 CAP. II. DE PRAXI INCONG. DOCT. SPONS.

Concludit inde CARPZOV. *lib. II. iurispr. consist. def. 70. sponsalia de presenti contracta, licet sint posteriora, præferri sponsalibus conditionatis anterioribus.* Hanc decisionem quoque iuri canonico esse conformem, constat, sed diverso plane in sensu, & ita ex diversa plane decidendi ratione. *Pura* enim, hoc iure, æque sunt *de futuro ac conditionata*, adeoque minime asserere possum, hic esse concursum sponsaliorum *de presenti & futuro*, sed tantum *de futuro*. Aequè etiam vim obligandi habent *conditionata ac quidem pura*. Quodsi ergo secundum iuris canonici regulas & fundamenta hic esset iudicandum, priora conditionata essent præferenda posterioribus *puris*, quatenus in his fides *de matrimonio contrahendo data est*, cum in sponsalibus eiusdem speciei priora præferantur. Equidem vrget CARPZOV. *cit. l. n. 13. quod pura posteriora, pendente conditione contracta, semper anteriora dici possint, quia conditio nondum adimpleta nihil ponit in esse.* At vero hoc cum grano salis accipiendum est. Falsum est, quod in sponsalibus *conditionatis* nulla oriatur obligatio, cuius contrarium ipsemet *lib. II. l. consist. def. 21.* prolixè ostendit, docetque, integrum haud esse, pendente conditione, a sponsalibus recedere. Accedit, quod conditio existens retrahatur ad tempus factæ promissionis, quæ retrahatio non sit in præiudicium sponsaliorum purorum, quæ potius nulliter & in præiudicium conditionatorum contracta sunt. Conf. PAUL. CYPRAEVS *de sponsal. c. VIII. n. 3. B. Dn. STRYK de Dissens. sponsal. sect. IV. c. 4. §. 2. seqq. BRVCKNERVS decis. matrim. c. 4. n. 16. seqq.* Vnde facile æstimandum est, vtrum CARPZOVII sententia iuri canonico conformis sit? Id quod ipsemet quidem *n. 5. & 7. cit. def. 70.* existimat, sed reuera ex mutatis definitionibus deceptus est. Quando enim cum canonistis nobis res est, ita potius status controversiæ formandus: vtrum sponsalia *pura de futuro*, licet posteriora sint, præferantur conditionatis prio-

prioribus? quod sine dubio neg. bunt, quia *pura*, qua talia, illis non sunt *de presenti*, sed manent *de futuro*.

§. XI. Altera regula hæc est, imo adhuc præferuntur *(VIII) Quod pura conditionatis prioribus præferant, licet bis postea accesserit concubitus aut copula sacerdotalis.* *Sponsalia de presenti, licet conditionata priora sint, & post contracta de presenti demum ad priora concubitus aut benedictio sacerdotalis accesserit.* Hanc regulam probant ex *c. veniens. 15. X. de sponsal. c. si inter 31. X. eod. c. f. X. de spons. duor.* Ratio huius regulæ de iure canonico (si per conditionata *de futuro* intelligas) in aprico est, quia, licet alias sponsalia *de futuro* vel *conditionata* per concubitum in matrimonium transeant, id tamen non aliter, quam nullo antea matrimonio præexistente, intelligendum est. Quia vero ante concubitum cum *sponsa de futuro* iam contracta erant sponsalia *de presenti*, quæ *matrimonium* ipsum hoc iure sunt, non potuit subsequens concubitus *matrimonium*, sed potius *adulterium* constituere. In genere enim tradunt, sponsalia *de presenti* non tolli per aliud subsequens matrimonium, CANISIUS *ad c. 31. X. de sponsal. GONZAL. ad c. cii. lit. d.* quia posterius matrimonium *de facto* contractum reputatur *c. 31. X. de sponsal.* Nostres eandem decisionem applicare nituntur ad sponsalia *conditionata*, cum *puris* concurrentia, B. HOPPIUS *in comment. ad. l. iij. de nupt. p. 87.* quæ applicatio tum a mente iuris canonici, tum a recta iuris ratione aliena est. Si de iure canonico de statu controuersæ, prout in nostris foris necessario proponendus est, esset iudicandum, sine dubio *conditionata*, ad quæ accessit concubitus, præferri deberent; canonistæ enim in concursu sponsaliorum *de futuro* illa semper præferunt, quæ sunt concubitu confirmata; iam vero in præsentis casu tantum concurrunt sponsalia *de futuro*, ex mente iuris canonici, secundum quam etiam *pura* de futuro esse possunt; ergo male ad eum casum iura illa applicantur, quæ de sponsalibus *de presenti* in sensu iuris canonici concurrentibus disposita sunt. Talia non habemus, & ita quoque sponsalia nostra *matri-*

matrimonium appellare non possumus. Interitur præter ea insignis iniuria sponsæ, quæ sub conditione sponsalia contraxit, in cuius præiudicium ne quidem posteriora pura valere deberent.

(IX) Quod sponsalia de præsentis præferant, licet conditionatis, posterioribus accesserit concubitus, vel hierologia.

§. XII. Ex quo rursus fluit tertia regula: sponsalia de pura (seu de præsentis) esse præferenda, licet vel maxime illis, quæ sunt conditionata (seu de futuro) & posteriora concubitus vel hierologia accesserit. Regula hæc in sensu iuris canonici intellecta satis plana & indubia est, si per sponsalia de præsentis intelligimus ea, quæ verbis de præsentis contracta sunt c. 4. X. de spons. duor. Nam ita iam matrimonium statim antea contractum & posterior concubitus adulterium potius censendus est. In eadem sententia quoque nostrates sunt, quæ rationem habet, quia sponsa priorius quæsitum habet & perfectum; quod ei per posteriora conditionata, etiam concubitu vel hierologia firmata auferri non debet, utpote quæ matrimonium facere non potuit. At caueas, ne hanc sententiam ex iure canonico ita decidendam esse arbitraris, secundum quod in alia omnia eundem esset. Casus enim ita formandus: si præcesserunt sponsalia proprie dicta, qualia de iure canonico dicuntur de futuro, licet pura sint, & sequantur conditionata, quæ æque hoc iure de futuro dicenda sunt, hisque accedat concubitus, hæc præferenda sunt, utpote quæ in matrimonium abierunt. c. 5. & 6. X. de condit. ap. pos. Breuiter: de iure canonico hoc casu præferuntur posteriora, in foris protestantium priora.

(X) Quod sponsalia conditionata priora tunc præferenda sunt, si ante quam sponsalia de præsentis (seu pura) sequantur, toties accesserit, antequam posteriora de præsentis in matrimonium contrahendo (& ita sponsalia de futuro celebravit) carnali copula subsecuta

§. XIII. Quarta regula secundum hactenus dicta quod diiudicanda est, quæ ita se habet: Quoties ad sponsalia de futuro (seu conditionata) priora concubitus accedit, ante quam sponsalia de præsentis (seu pura) sequantur, toties illa præferenda sunt. Huc redit sententia c. 3. X. de spons. ubi pontifex ita: Is quia fidem dedit M. mulieri super matrimonio contrahendo (& ita sponsalia de futuro celebravit) carnali copula subsecuta (qua sponsalia de præsentis seu

ti seu matrimonium contracta sunt) *etsi in facie ecclesie
 auctat aliam, & cognoscat, ad primam redere tenetur.* Po-
 sterior enim matrimonium non potest verum censerit,
 quod de facto est contractum, vt dicitur in *f. cit. lex. &*
commixtio corporum, quæ prioribus sponsalibus acces-
sit, verum de iure canonico matrimonium conciliauit.
 Eandem regulam nostrates sequuntur, sed vt *verba non*
mentem eius retineant. Neque enim casus, qui in *c. 30.*
X. de sponsal. occurrit, dabilis est in foro protestantium,
 in quo sponsalia de præsentia, quæ ipsum constituunt ma-
 trimonium, ignorantur. Nostrates loco eorum substitu-
 unt sponsalia *pura*, quæ omnino in adducta regula post-
 ponenda sunt, non quia prioribus *conditionatis* accessit
 concubitus, & ita hæc videntur in *matrimonium* abiisse,
 sed quia illa *posteriora* sunt, & ita postponenda essent, si
 vel maxime prioribus conditionatis nequidem concubitus
 accessisset. Quia vero sponsalia de futuro in foris prote-
 stantium etiam denotant tum *sponsalium tractatus*, tum
pañum de futuris sponsalibus, maior occurrit difficultas, an
 hisce suppositis casibus regula adducta locum habeat.
 Quid enim, si quis tribus fororibus promitteret, se
 vnam ex illis ducere velle, illæque, se non recusatu-
 ras esse sponsalia, sponderent, interim contingeret, vt
 vnam ex iis cognosceret, & postmodum cum alia spon-
 salia publica & pura celebraret, quæstio enascitur,
 vtrum hæc matrimonio consummanda, an vero illa, quam
 imprægnauit, ducenda sit? Minime sane asseri potest,
 eum, qui cum vna ex illis tribus fororibus concubuit,
 sponsalia *vera* iniisse, sed tantum in terminis nudo-
 rum *tractatum*, per se haut obligatoriorum, substituisse, er-
 go hic applicari non potest regula, quod sponsalia per
 concubitum in matrimonium transferint, vtut COVARR-
 VIAS *ad lib. IV. decretal. p. 1. c. 4. §. 1. n. 25.* huc inclinasse vi-
 deatur, quem refutat CANISIUS *ad cit. c. 30. X. de sponsal.*
n. 5. Reuera in casu adducto commissum est stuprum, quod

quod quidem stringere posset stupratorem, ut stupratam duceret aut dotaret, si alia sponsalia haud concurrerent; verum si sponsa iuri suo haud renunciare, sed sponso iniuriam hanc remittere vult, ei fraude esse nequit, quod cum ea concubuerit, cum qua haecenus nulla sponsalia *vera & proprie dicta* iniit. Ceterum inter ipsos pontificios regula adducta nequidem amplius attenditur, si matrimonium in facie ecclesiae postmodum contractum est, qui sponsalia de futuro, concubitu confirmata, non amplius pro matrimonio reputantur, postquam in Concilio Tridentino *sess. 24. de reformat. matrim. c. 1.* cautum est, non aliter matrimonium firmum ratumque esse, quam si in praesentia parochi & testium est contractum.

§. XIV. Quinta regula est: *si sponsalia de praesenti, et aequae publicae concurrunt, re integra, praeferenda priora.* Intelligo hic sponsalia *de praesenti*, in sensu, in foris protestantium recepto, h. e. *pura & proprie dicta*, quae de iure canonico sunt *de futuro*. Proinde de iure canonico huc referri debet *c. 22. X. de sponsal.* ubi in *f.* ita: *Quodsi forte per verba de futuro sponsalia cum viraque contraxit, iuramentum primum sicut licite factum est ipsum servare compellat. de secundo ei poenitentiam iniungitur.* Idem nostrates censent, prout CARPZOVIVS *lib. II. iurispr. eccles. def. 63.* pluribus docet, & confirmat B. Dn. STRYK. *tr. de Dissens. sponsal. sect. IV. c. 2. §. 1.* nec sine ratione, quia posteriora sponsalia reuera nulla sunt, & priora demum valent. Quid vero, si ita refractarius foret sponsus, & nullo modo adduci posset, ut ad priorem rediret, sed posteriori praefraderet adhereret? Si in sensu iuris canonici regula intelligitur, constat, illum absolute cogi posse, ut ad priorem reuerteretur, quia eo iure sponsalia *de praesenti* ipsum constituunt matrimonium, quod indissolubilem nexum inducit, uti saepius annotatum est *c. 15. & 31. X. de sponsal.* Sed concursum eiusmodi *sponsaliorum* in foris protestantium concipere haud possumus, quae nobis plane incognita, ergo tantum sub-

(XI) Quodsi sponsalia de praesenti concurrunt, priora praeferri debeant.

subſiſtendum in concuſſu ſponſaliorum *verorum* ſeu *purgurum*. Equidem CARPZOVIVS *lib. II. Jurispr. conſiſt. def. 17.* ad noſtra ſponſalia *pura* applicat regulam iuris canonici, excluſivè tractando, per ſponſalia de præſenti h. e. *pura* ipſum contrahi matrimonium. Quis vero non vider, incongrue hic applicari iuris canonici placita, diverſi generis ſponſalia ſupponentia? Quin potius aſſerendum eſt ex mente iuris canonici, ſponſalia *de præſenti*, proteſtantibus ita dicta, non eſſe matrimonium, quia de iure canonico ſunt & dicuntur *de futuro* c. 2. X. *de ſponſal.* Cum vero, prout ſupra iam dictum eſt, in ſponſalibus proprie dictis non facile procedendum ſit ad compulſionem, MEVIVS *P. III. deciſ. 382. B. Dn. STRYK. de Diſſenſ. ſponſal. ſect. II. §. 5.* etiam in caſu adducto ab illa abſtinendum eſſe iudicio, nec audiendos eos, qui, ex doctrina iuris canonici de ſponſalibus *de præſenti*, perverſe hic applicata, in contrariam eunt ſententiam. Denique & hoc addo, regulæ adductæ inhærendum eſſe, ſi vel maxime poſteriora iuramento ſint confirmata, vtpote quod illicitè præſtitum, nec priori ſponſæ ius quæſitum adimere poſteſt c. 22. X. *de ſponſal.* B. Dn. STRYK. *cit. ir. ſect. IV. c. 2. §. 2. ſq.*

§. XV. Sexta regula maioribus difficultatibus obnoxia eſt ob perverſam iuris canonici applicationem. Eſt autem hæc; quoties ſponſalia publica de præſenti contracta ſunt, (h. e. *pura* & a Ictis proteſtantibus ita dicta:) toties priora præferuntur, licet ad poſteriora acceſſerit concubitus. Secundum ius canonicum regula concipienda eſt de ſponſalibus de futuro concurrentibus, quæ, quatenus *pura* ſunt, nobis ſunt ſponſalia de præſenti. Aſt ita de iure canonico deciſio adducta falſa eſt, quippe quo priora præferuntur, quibus acceſſit concubitus, quippe quæ ex iure veteri canonico ſtatim tranſierunt in matrimonium, vti hoc caſu non tam concuſſus duorum ſponſaliorum proprie dictorum ſed ſponſaliorum & matrimonii adſit, & ita hoc præferri debeat c. 30. X. *de ſponſal.* Eſt vero exiſtitem, adductam regulam æquiſſimam & ratione iuris fundamentam, miror tamen

(XII) Quod in concuſſu ſponſaliorum de præſenti priora adeo præferri debeant, ſi vel maxime poſteriora concubitus confirmata ſint.

90 CAP. II. DE PRAXI INCONG. DOCT. SPONS:

def. 65. eam ex iure canonico defendere voluisse. Vera utique ratio hæc est, quod priori coniugi ius iam quæsitum sit, quodei auferri nequit per illicitam cohabitationem cum sponsa posteriori; cum alioquin sponsus dolo suo priori sponsæ ius quæsitum subtraheret, quod iura haud permittunt. Nec vinculum posterius, scelere firmatum, effectum iuris habere potest, vid. Dn. STRYK. *cit. tr. sect. IV. c. 4. § 3. 4.* Nec distinguo, utrum sponsa posterior in bona fide fuerit nec ne? h. e. sponsaliorum priorum ignara, an conscia fuerit? Nam & ubi ignara est priorum sponsaliorum, non vera sed putativa tantum sponsalia contrahit, quæ veris præferri nequeunt. Neque putativa applicari potest regula vulgata: quod per concubitum transeant in matrimonium, cum licet a parte sponsæ b. f. contracta sint, in se tamen nulla sunt; si prior iure suo vti vult, CARPZOVIVS *cit. l. ad hunc casum* peruerse applicat decisionem iuris canonici in c. 31. X. de sponsal. vbi Pontifex ita: *Si inter virum & mulierem legitimus consensus interueniat de presenti, ita quod vnus alterum mutuo consensu verbis consensu expresso recipiat, utraque dicente: ego te in meam accipio, & ego te accipio in meum, vel alia verba consensum exprimentia de presenti, siue sit iuramentum interpositum siue non, non licet alteri ad alia vota transire: quod si fecerit, securum matrimonium de facto contractum, (etiamsi sit carnalis copula subsequuta) separari debet, & primum in sua firmitate manere.* Huc etiam collimare putat c. 30. X. de sponsal. & c. 3. & ult. X. de spons. duor. Verum quis non videt, hos textus peruerse plane applicari ad regulam adductam, seu sponsalia nostra de præteriti? Loquuntur de concursu matrimoniorum, non de veris sponsalibus, quæ illis de futuro dicuntur. Et ita ad textus, qui de sponsalibus de futuro loquuntur, prouocandum esset, quibus tamen in erroneam & contrariam sententiam ire debuisset. Vera ergo est decisio adducta sed si dicendum, quod res est, a plerisque assumpta ex incongrua iuris canonici applicatione.

Quamuis
hoc casu or-

§. XVI. Cum itaque in adducto casu, si placitis iuris
cano-

DE PRAES. ET DEFUTURO IN FORIS PROT. 51

canonici institimus, difficultates haud leues oriantur, inde *dinationes ec-*
 non mirandum est, quod in ordinationibus ecclesiasticis *clesiastica va-*
 non eadem decisio deprehendatur. In Statut. Hamburg. *riens.*

P. II. tit. II. art. 5. ita de hoc casu dispositum est: Würdiger
 zweyen Jungfrauen oder Witwen die Ehe versprechen, und
 ordentlicher Weise zusagen, auf dem Fall ist die erste Zusage
 bündig, und die letzte von keinen Würden: Es wäre denn, daß
 er die andere hätte fleischlich erkannt, so wird dieselbe Verlobung
 in diesen Fall der erstern, wosfern die Person von der ersten
 keine Wissenschaft gehabt, vorgezogen. Hæc decisio confor-
 mis est iuri canonico, secundum quod concurrentibus spon-
 salibus de futuro h. e. proprie dictis, qualia in adducto textu
 supponuntur, præferuntur indistincte illa, quibus accessit
 concubitus, ut tamen posterior sponsa in b. f. fuerit. Iure
 Magdeburgico in ordin. polit. cap. 37. §. 22. seq. priora sponsa-
 lia præferuntur, si sponsa prior in gratiam cum sponso redire
 vult, supposito tamen casu, welche wissentlich der ersten Ver-
 lobung sich mit ihm fleischlich vermischer. Quamvis vero
 alter casus, quando secunda sponsa in b. f. est, omisus sit,
 eum tamen supplendum esse existimo ex iis argumentis, quæ
 §. antec. adducta sunt. In ordinat. consst. Marchica c. 61. tan-
 tum dicitur, quod utraque sponsa, & prior, & posterior, quæ
 b. f. sponso cohabitauit, non impediatur ad alia vota transi-
 re. Hoc de iure canonico antiquo vix asserendum esset, se-
 cundum quod sponsalia concubitu confirmata vinculum in-
 dissolubile constituunt: quam rationem tamen recte hoc
 casu reprobendam esse censuit iuris Marchici prudentia,
 quia sponsalia posteriora sunt ipso iure nulla. In ordinat.
elect. eccles. tit. von Ehe-Sachen sententia §. antec. defensa
 probata est.

§. XVII. Sed quid si posterioribus sponsalibus accessit (XIII) Quod
 rit copula sacerdotalis? Grauiissima hic pugna est inter BERLI- *idem dicen-*
 CHIVM & CARPZOVIVM, illo pro prioribus sponsalibus *dam, si vel*
 pugnante, hoc vero posteriora copula sacerdotali firmata *maxime poste-*
 præferente. Ille P. IV. concl. 28. n. 67. se fundat in iure ca- *rioribus ac-*
 nonico, adducitque c. 30. & 31. X. de sponsal. c. 1. 3. vlt. X. de *cessit hierola-*
 spons. *gig.*

52 CAP. II. DE PRAXI INCONG. DOCT. SPONS.

*ponfa duor. addens: qui textus adeo clari sunt, vt sacrilegii in-
 star sit, contra eos disputare, & merito secundum eos in conse-
 floriis debet pronunciarī, cum non pugnent cum nostra religio-
 ni, & periculosum sit, ex facta æquitate & capite suo iudicare.*
 CARPZOVIVS vero lib. II. iur. pr. consist. def. 60. per ra-
 tiones varias, ex æquitate deductas, suam sententiam defen-
 dit, & tandem n. 24. ita pergit: Non ergo est, vt nobis op-
 ponantur textus iuris canonici. Dicant enim Pontifices, quic-
 quid velint, non certe auctoritas ipsorum tantum valere debet,
 vt scandalo fenestra aperiat, ne alias rationes anneclamus.
 Sed præter ipem & opinionem sententia CARPZOVII in
 iure canonico omnino prebata est, BERLICHII vero repro-
 bata, cum textus ab eo adducti non adeo clari sint, vt sacrile-
 gium censerī debeat, contra eos disputare. Videamus de
 statu controuersia. Quæstio hic est de sponsalibus de præ-
 senti, h. e. *puris & proprie dictis*, quæ in sensu iuris canonici
 non alia sunt, quam *de futuro c. 2. X. de sponsal.* atque hæc
 ipsa tantum in præsentia quæstione inter protestantes intelli-
 gi possunt, cum illa, quæ de iure canonico *de præsentia* dicun-
 tur, inter non entia in foris protestantium reiicienda sint.
 Hoc posito, huc applicari debet *c. 31. X. de sponsal. vers. ve-
 rum si inter*, vbi statuit pontifex, sponsalia, quæ per *promissio-
 nem de futuro matrimonio* pure contracta sunt, quæ nobis dic-
 untur *de præsentia*, non esse attendenda, vbi matrimonium
 cum posteriori per verba *de præsentia* contractum. Eadem
 est sententia *c. 32. X. de sponsal. & Concil. Trident. sess. 24. de
 reform. matrim. c. 1.* ad quos textus si prouocasset CARPZO-
 VIVS, eo fortius BERLICHIO contradicere potuisset. Sed
 hos ad præsentem casum inapplicabiles esse iudicauit, ea
 ratione deceptus, quod loquantur de sponsalibus prioribus
de futuro, quamuis cogitare debuisset, ea ipsa, quatenus *pu-
 ra* sunt, nobis *de præsentia* dici. Quos vero textus BERLI-
 CHIVS pro stabilienda sua sententia adferre, plane incon-
 grue applicatos esse arbitror. Loquuntur enim de spon-
 salibus *de præsentia* in sensu iuris canonici, quæ vel ideo fir-
 ma & rata iudicanda sunt, quia ipsum constituunt *matrimo-
 nium*

DE PRAES. ET DE FUTURO IN FORIS PROT. 73

nium. Ergo si matrimonium cum matrimonio concurrat, necessario prius praefendum est. Sed frustra inter protestantes talia sponsalia quaerimus, quae illis plane incognita sunt. Quamvis vero haec ita sese habeant, sententiam tamen BERLICHII praefendam esse existimo, si modo sponsus non refractarius sit, ut plane ad priorem redire nolit, absolutam enim compulsionem fieri non posse, supra iam adstruxi. Quamvis enim BERLICHIVS optimam causam pessime defenderit ex iure canonico, vel ideo tamen decisio eius admittenda, quod aliis rationibus firmiter nitatur, quas plenius deducit B. Dn. STRYKE *ir. de dissens. spons. sect. IV. c. 4. §. 7. seqq.* & confirmant SCHILTER *insti. iur. canon. lib. II. tit. 10. §. 11.* BRVCKNERVS *decis. matrim. c. IV. n. 53. seqq.* Praeterea iuris canonici decisio se fundat in principio, cum nostra religione pugnante, dum supponit, matrimonium cum posteriori sponsa contractum esse *sacramentum*, quod vinculum indissolubile conciliat, ut ei sponsalia priora cedere debeant.

§. XVIII. Quod si denique quis urgeat, nihil ob stare, An inter protestantes casus dari possint, quo possit, cui adaequate ius canonicum applicari queat? quominus etiam inter protestantes sponsalia illa, quae de iure canonico *de praesenti* dicuntur, dari possint, quoposito, ad minimum decisiones iuris canonici simpliciter applicari posse videntur. Quid enim si desponsati pure sponsalia iniissent, & ut eo firmiter sese obligarent, sponsus his verbis declararet consensum conjugalem. Ich nehme sie hiemit an zu meiner Ehefrauen, doch soll die Trauung noch etliche Wochen aufgeschoben werden, & illa quoque eodem modo se declararet. Daß sie ihn nicht mehr vor ihren Bräutigam, sondern Ehemann halten wolle. Equidem non nego, hoc casu adesse sponsalia *de praesenti* ex mente iuris canonici, sed non sufficit, fingere casum, sed animaduertere, an moris penes protestantes sit, eo modo sponsalia inire? penes pontificios olim frequentissime in usu fuisse eiusmodi desponsationes euincunt tot decisiones, & praeterea principium de sacramento, quod non per sponsalia *de futuro*, sed tantum *de praesenti* contrahebatur. Pium autem & conducibile

cibile esse arbitrabantur, si mox desponsati huius sacramenti participes fierent, vtut non cohabitarent, nec iure coniugum vterentur, sed tanquam *desponsati* separatim & seorsim viuerent. At cum hæ rationes inter nostrates cessent, non adest ratio, quæ eos mouere possit, vt irregulari plane modo ita sponsalia inirent, his tamen applicati possit vulgatum illud, quod una hirundo non faciat ver, & deinde noua inde sponsaliorum *species* haut constitueretur, nec placita iuris canonici iis applicari possent. Quamuis enim *consensus* matrimonium facere dicatur, hoc tamen, prout *c. 1. dixi*, non aliter intelligi potest, quam si *legitima, & debita forma* declaratus est, *l. 5. ff. de condi. & dem.* Id vero minime fit, si *privatim clandestine & minus solemniter* hæc declaratio fiat. Ius canonicum vnice tantam vim sponsalibus huiusmodi *de presenti* tribuit, quod contineant in se sacramentum matrimonii, & inde *primario* suas decisiones petit, quod principium tamen nostrates reprobant: absurdum vero foret, reprobo principio, conclusiones inde deductas sequi. Denique quis non videt, iniquissimas fore decisiones, si ad casum adductum ius canonicum applicandum esset? Ponamus, Caium cum Caia publica & pura sponsalia de contrahendo matrimonio iniisse, quia vero eum sponsaliorum horum poenitet, publica alia cum Titia celebrat, cautela hac adhibita, vt ipsam sibi desponsat per verba antea adducta? Hæc præferenda forent de iure canonico, quod tamen summe iniquum foret, cum ita semper in arbitrio sponsi foret, priorem relinquere, & sponsalia alia inire, alia absurda vt non tangam, quæ ex principio de *sacramento matrimonii*, quod sponsalibus de presenti inesse fingitur, fluunt. Nec obstat, quod supra §. VIII. dictum est, sponsalia per concubitum transire in matrimonium, seu sponsalia de presenti, etiam in terris protestantium. Nam hoc satis incongrue fieri dictum est, cum Icti, qui hoc brocardico vtuntur, haud cogitent, illud ex sacramento supposito matrimonii

monii Auxisse. Posset hæc sententia tamen retineri, ut etiam monet Ill. Dn. THOMASIVS *dissert. de pact. futur. sponsal. §. 17. lit.* sed ex alio fundamento, non quod ita matrimonium per concubiticum concilietur, sed quod æquitati conueniat, ut is, qui sponsam fraudulenter induxit ad concubiticum, eam iam *absolute* ducere cogatur, ad quam ducendam, re integra, alias *absolute* cogi non posset, ne dolus ipsi proficit, sponsa vero noceat.

§. XIX. Solent præterea Canonistæ tradere, in dubio verba dubia magis accipienda pro sponsalibus de præsententi, quam de futuro, nisi forsan inter impuberes essent contracta sponsalia, quo casu licet adhibita fuissent verba de præsententi, iuris tamen interpretatione ea ita accipienda sunt, ut tantum constituent sponsalia de futuro c. 7. 26. X. *de sponsal. c. vn. de desponsat. impub. in. 6. ZOESIVS ad tit. ff. de sponsal. n. 3. CORVINVS in aphor. iur. Canon. lib. 11. tit. 13. n. 34. CARPZOV. lib. 11. iurispr. consist. def. 17. in f. Nam ait WESENBECC. cit. l. in actibus, qui pendent a merâ voluntate & dispositione loquentis, istiusmodi verba pro præsentibus accipiuntur. Verum quemadmodum hæc ratio est admodum obscura, & ad præsentem casum non adeo applicabilis, qui in mero facto consistit, & ita præsumtionem non adeo admittit, ita quoque de ipsa decisione adhuc plures dubitant. vid. MENOCH. lib. III. præf. 1. saltim ex textibus adductis argumentum pro illa idoneum deduci nequit. Posito vero, illam veram & in iure canonico fundatam esse, simul tamen patet, illam male applicari ad sponsalia Protestantium. Ait CARPZOVIVS cit. l. verba dubia magis sponsalia de præsententi, quæ arguunt matrimonium, quam de futuro constituere. Si hæc sententia secundum mentem Protestantium accipitur, plane contrarium, & illud denotat, magis sponsalia pura & propriè dicta (quæ de iure canonico de futuro dicuntur) quam conditionata aut tractatus sponsalicios in dubio intelligi. Ergo hæc præpositio aliter accipitur in sensu iuris canonici, aliter a Protestantibus, & tamen quod mirandum est, illa ipsa ab asserenti-*

bus

(XIV) Quod
disputent, an
verba magis
pro sponsali-
bus de præsen-
ti an de futuro
capienda sint

bus firmatur auctoritate iuris canonici, quod tamen nec hoc nec illud dicit. Rectius ill. Dn. THOMASIVS *diff. de pact. futur. sponsal. §. 9. & 10.* hac de re iudicat, asserendo in casu dubio, quando disputatur, verum sponfalia vera an vero pactum preparatorium tantum inicum sit, neutrum præsumi, sed videndum esse, quid actum sit, adeoque alleganti sponfalia iniungendam probationem.

(XV) Quod
quidam spon-
sa de presenti
privilegia do-
vit tribuant,

§. XX. Si sponsa dotem ante contractum matrimonium sponso soluat, & paulo post concursus moueatur, nec matrimonium ob mortem sponfi consummari possit, quærunt, utrum sponsæ ius tacitæ hypothecæ cum prioritate indulgeri debeat. Distinguit HAHNIVS *ad Wesf. tit. in quib. caus. pign. vel hyp. tac. n. 1.* inter sponsam de presenti & de futuro, ita ve hæc destituta sit illo priuilegio, non illa, quippe quæ vxoris nomine quoque venit. Equidem ad sponsam de presenti in sensu iuris canonici id applicandum esse persuasissimum habeo, quia in hoc casu non fit huius priuilegii extensio, sed simplex applicatio ad casum, quem Leges præsupposuerunt. Vxori lex dedit hoc priuilegium: atqui sponsa de presenti de iure canonico est & dicitur vxor. At si sponsa de presenti accipitur in sensu a protestantibus recepto falsum omnino est, eam esse aut dici vxorem, adeoque reuera hic feret extensio iuris singularis ad casum alienum, sub lege expresse non comprehensum, id quod iura non permittunt. Proinde rectius sponsæ indistincte hoc priuilegium negant LAVTERRACH *in colleg. ad tit. cit. §. 25* CARPZOV. *p. 2. c. 24. def. 5.* ibique ESBACH *in not. THOMINGIVS decis. 36.*

(XVI) Quod
post rem iudic-
atam in cau-
sa sponsalio-
rum de præ-
senti renun-
tiationem si-
vis non admit-
tant.

§. XXI. Denique solent ad hanc distinctionem confugere, quando questio formatur, an & quatenus liti super sponsalibus motæ renunciatio possit. Admittunt renunciationem eius, etiam si lis contestata, CARPZOV. *lib. III. Iurispr. consess. def. 33.* vel publicatio attestatorum facta, vel sententia lata fuerit, priusquam tamen in rem iudicatam transierit *Id. cit. l. def. 35.* Sententia enim, quatenus in rem iudicatam non transit, nihil operatur, adeoque cum de existentia sponsaliorum nondum liquido constat, illis renuntiationem dici nequit. Si vero sententia in rem iudicatam transit, litis renuntiationem amplius integram haud esse, contendit cum CARPZOVIO SCHILTERVS *instit. iur. can. lib. II. tit. 10. §. 45.* id quod de sponsalibus de presenti omnino intelligunt, supponentes, ab eis recedi, nequidem voluntate vtriusque, posse, id quod de sponsalibus de presenti in sensu iuris canonici acceptis verum est: falsum vero de sponsalibus de presenti, prout a protestantibus definiuntur, quæ de iure canonico sponsalia sunt de futuro, a quibus sponte recedere partes possunt, prout supra euici *c. 2. X. de sponsal.* Imo ulterius procedit SCHILTERVS *cit. l. §. 44.* existimans, renuntiatione litis post probationem susceptam i. e. vbi actoriam articulos cum denominatione testium obtulit, facta officio iudicis incumbere, in veritate & certitudinem inquirere, quæ sententia ex eodem erroris supposito fluit. Plures conclusiones non addo, cum secundum hæc tena dicta facile diu dicari queant.

SOLI DEO GLORIA.

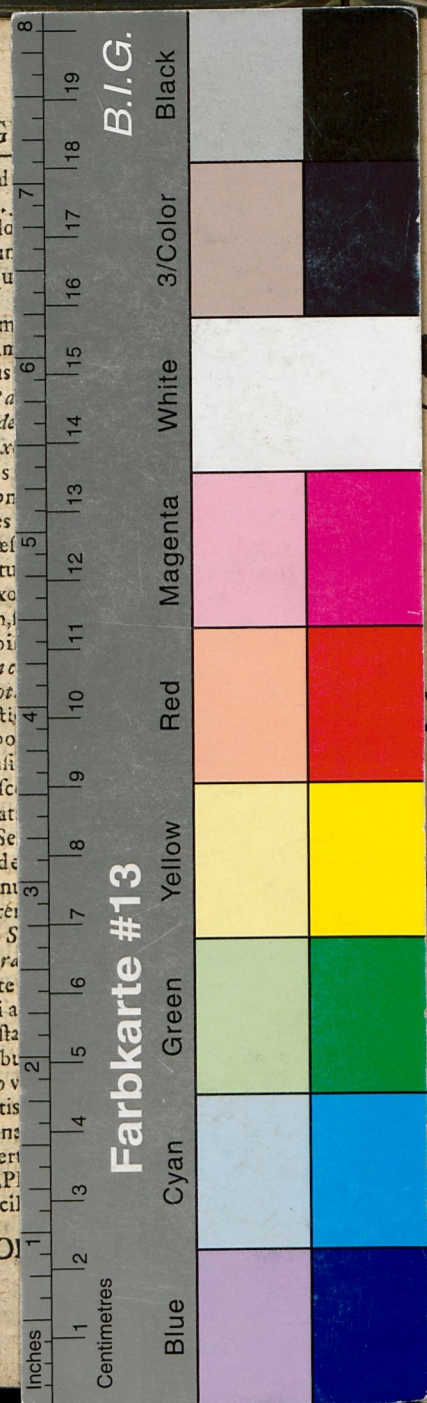
ULB Halle

3

004 069 390

1712
60

DISSERTATIO IVRIDICA INAUGVRALIS
DE INCONGRVA PRA XI
DOCTRINAE

DE
SPONSALIBVS
DE FVTVRO ET DE
PRAESENTI
IN FORIS PROTESTANTIVM,

QVAM
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO
DN. FRIDERICO WILHELMO,
PRINCIPE BORVSSIAE MARCHIONE BRANDENB. &c. &c.
IN REGIA FRIDERICIANA,

PRAESIDE
DOMINO
VSTO HENNING. BOEHMERO
COM. PALAT. CAES. POTENTISS. REGI BORVSS.
CONSIL. AVL. PROFESS. IVRIS ORDIN.
ET h. t. DECANO

PRO LICENTIA
MMOS IN VTROOQE IVRE HONORES CAPESSENDI
DIE SEPT. A. MDCCXII.
HORIS ANTE ET POMERIDIANIS
PVBLICO EXAMINI SVBMITTIT.
DANNES GODOFREDVS GROTE,
HAMM. MARC. WESTPH.

HALAE MAGDEBVRGICAE, typis GRVNERIANIS. 1723.